

Analyse van de gevolgen van de coronacrisis voor de reguliere ziekenhuiszorg

NZa
update 29 april 2021

Inhoudsopgave

1. Inleiding	3
1.1 Samenvatting	3
1.2 Leeswijzer	5
2. Verwijzingen ZorgDomein	6
2.1 Landelijk beeld	6
2.2 Beeld per provincie, ROAZ regio en specialisme	7
2.3 Beeld per type verwijzingen	11
2.4 Schatting aantal gemiste verwijzingen	15
3. Urgentie	17
4. Actuele productie	19
4.1 Patiënten	19
4.2 Verrichtingen	24
5. Wachttijden	31
6. Monitoring regionale druk op de zorg (bron: Zorgbeeldportaal)	36
6.1 Percentage afschaling van de operatiekamers	36
6.2 Druk op de IC	39
6.3 Druk op de kliniek	43
6.4 Druk op de overige zorg	46
6.5 Leveren van (semi-)acute zorg	49
6.6 Leveren van kritiek planbare zorg	51
6.7 Leveren van planbare zorg	53
6.8 Verhouding aantal patiënten per verpleegkundige op de IC	55
6.9 Verhouding aantal patiënten per verpleegkundige in de kliniek	58
6.10 Ziekteverzuim onder zorgpersoneel (kliniek)	61
6.11 Ziekteverzuim onder zorgpersoneel (IC)	63
7. Bijlage: Gebruikte data en methodologie	65

7.1	Hoofdstuk 2: Verwijzingen	67
7.2	Hoofdstuk 3: Urgentie	69
7.3	Hoofdstuk 4: Productie	70
7.4	Registratie-effect en bijschatting	71
7.5	Hoofdstuk 5: Wachttijden	72
7.6	Hoofdstuk 6: Zorgbeeld	74

1. Inleiding

Het is belangrijk dat mensen ook tijdens de corona-uitbraak de zorg krijgen die zij nodig hebben. Daarom gaf het ministerie van VWS de Nederlandse Zorgautoriteit de opdracht om regie te nemen om de reguliere zorg zorgvuldig en veilig door te laten gaan. In het kader van deze taak is samen met andere partijen met man en macht gewerkt aan het verzamelen van zoveel mogelijk relevante databronnen. Het doel van dit rapport is om de doorgang van de reguliere zorg te monitoren tijdens de Covid-19 pandemie. Dit rapport wordt maandelijks uitgebracht, en bevat zowel landelijke als regionale inzichten. In de rapporten tot en met januari 2021 werd gekeken naar de gehele corona-periode. Vanaf februari 2021 focussen de rapporten op de periode vanaf de tweede golf, i.e. de periode vanaf week 38 van 2020.

1.1 Samenvatting

1.1.1 Verwijzingen naar de medisch specialistische zorg

We zien dat het aantal verwijzingen in de afgelopen maand eerst is afgenomen (rond Pasen) en daarna weer is toegenomen en nu net boven het niveau van 2019 ligt.

Vrijwel alle provincies en ROAZ regio's laten de afgelopen maand dezelfde daling en stijging zien. Voor de meeste provincies en ROAZ regio's ligt het aantal verwijzingen momenteel rond dat van 2019. Wat betreft de ontwikkelingen tussen de verschillende type verwijzingen, zien we dat het aantal specifieke verwijzingen en spoedverwijzingen boven het niveau van 2019 liggen. De overige type verwijzingen liggen rond of onder het niveau van 2019.

Bij de specialismen kindergeneeskunde, KNO en dermatologie ligt het aantal spoedverwijzingen momenteel ruim onder het niveau van 2019. De overige specialismen waarvan het aantal spoedverwijzingen achter blijft bij 2019 zijn orthopedie en oogheelkunde. We zien dat het verschil met 2019 voor wat betreft verwijzingen met een verkorte toegangstijd doorzet bij de meerderheid van de getoonde specialismen.

Op dit moment ligt het aantal verwijzingen op 89% van het verwachte aantal verwijzingen zonder coronacrisis.

1.1.2 Wachttijden voor de medisch specialistisch zorg

Voor dit rapport is de wachttijdendata beschikbaar tot en met maart 2021. We zien landelijk een lichte daling in het aantal wachttijden van het type 'behandeling' waarbij de gemiddelde wachttijd hoger ligt dan de Treeknorm. Voor de typen 'polikliniek' en

'diagnostiek' zien we een lichte stijging. Er zijn echter grote verschillen tussen de regio's. In Euregio is het aantal sterk gestegen behandelwachtlijden wederom het grootst: zeven van de aangeleverde wachtlijden zijn met minstens drie weken gestegen ten opzichte van het gemiddelde van twee maanden daarvoor.

1.1.3 Geleverde medisch specialistische zorg

We zien dat de druk op de IC verder toegenomen is de afgelopen maand. Twintig ziekenhuizen geven deze week (peilmoment: afgelopen maandag) aan dat het aanpassingsvermogen op de IC volledig opgebruikt is en dat zorgkwaliteit in gevaar komt en er is één ziekenhuis dat aangeeft dat zij de kwaliteit en/of veiligheid van zorg niet meer kunnen waarborgen op de IC. Vooral in de ROAZ-regio's West, Midden Nederland, Brabant en Noord Nederland is de ervaren druk op de IC hoog. Daarnaast zien we ook dat de operatiekamers nog verder zijn afgeschaald. Waar er vorige maand 22% minder operatiekamers in gebruik waren dan normaal, zijn dit er nu 38% minder dan normaal. 21 van de ziekenhuizen geeft zelfs aan dat er minstens 50% minder operatiekamers in gebruik zijn dan normaal. De (semi-)acute zorg gaat volgens de ziekenhuizen wel nog steeds volledig door. De kritieke planbare zorg – die binnen 6 weken moet plaatsvinden om gezondheidsschade te voorkomen – komt ook verder onder druk te staan. Het percentage van ziekenhuizen dat aangeeft alle kritiek planbare zorg te kunnen leveren is 49% terwijl dit vorige maand nog 79% was. Zorg die minder urgent is, werd afgelopen maand nog vaker uitgesteld. 32% van de ziekenhuizen geeft aan geen planbare zorg te kunnen leveren terwijl dit vorige maand nog 11% van de ziekenhuizen betrof.

Wanneer we naar de productiedata kijken, zien we dat het geschat aantal patiëntencontacten per week in maart 2021 iets lager ligt dan in maart 2019. Dit betreft ook polikliniekbezoeken (al dan niet op afstand) en operaties. Wel lijken de aantallen in maart weer iets hoger te liggen dan in eind februari. Deze ontwikkeling in patiëntencontacten is zichtbaar bij alle typen zorginstellingen, en vooral bij keel-neus-oorheelkunde. Wel lijkt de daling in maart beperkt bij de urgentere zorg. Het aantal verpleegdagen laat al vanaf de jaarwisseling een dalende tendens zien bij bijna alle specialismen. Ook het aantal operaties ligt bij veel specialismen in maart nog op een laag niveau, waaronder orthopedie en keel-neus-oorheelkunde. Bij cardiologie, dermatologie en oogheelkunde lag het aantal operaties in maart op een normaal niveau.

1.1.4 Minder reguliere opnames en operaties na 1 jaar Covid

Gemeten over de 12 maanden (maart 2020 - maart 2021) na het begin van de coronacrisis waren er in totaal 1,1 miljoen polikliniekbezoeken minder dan normaal (het gehele jaar 2019), wat neerkomt op een afname van 5,6%. Dit is inclusief poliklinische contacten die op digitale wijze plaatsvinden. Het aantal verpleegdagen daalde in dezelfde periode met 12,7% (bijna 660.000 dagen). Ongeveer 212.000 verpleegdagen werden geregistreerd bij patiënten met covid-19. Er werden ca. 230.000 operaties minder uitgevoerd, een daling van 16% (hierin tellen we de poliklinische operatieve activiteiten niet mee).

1.2 Leeswijzer

In hoofdstuk 2 geven we een overzicht van de verwijzingen van huisartsen naar medisch specialistische zorg in de periode 2019 en 2020/2021. Voor 2021 wordt de data t/m 25 april 2021 getoond. Daarnaast maken we een schatting van de grootte van de afname van de zorgvraag tijdens de coronacrisis. In hoofdstuk 3 ligt de focus op de urgentie van zorg. In hoofdstuk 4 gaan we in op de zorg die ziekenhuizen leveren (de actuele productie). In hoofdstuk 5 staan de analyses met betrekking tot de wachttijden voor medisch specialistische zorg. In het laatste hoofdstuk wordt actuele informatie vanuit het Zorgbeeld portaal over de druk op de zorg en beschikbare capaciteit weergegeven. Een toelichting op de gebruikte data en de uitgevoerde bewerkingen voor al deze hoofdstukken volgt in de bijlage van dit rapport. De bijlage blijft in principe onveranderd, maar in deze versie staat er een uitleg over de nieuwe schattingsmethode voor het aantal gemiste verwijzingen.

2. Verwijzingen ZorgDomein

2.1 Landelijk beeld

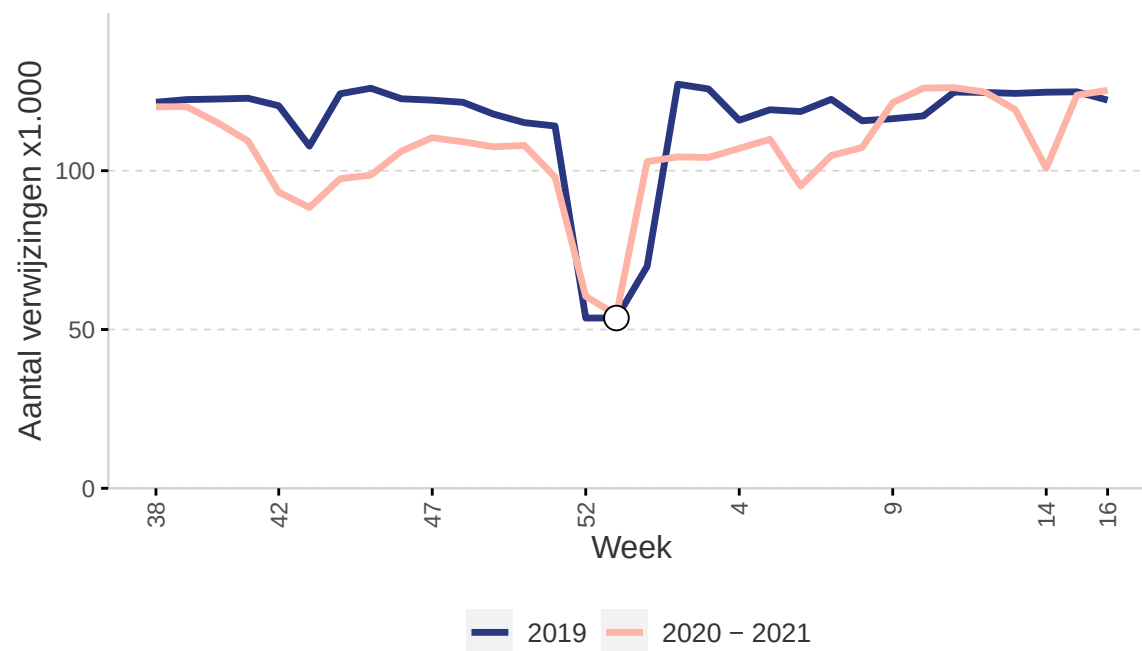
In Figuur 1 wordt het landelijke verwijzvolume getoond voor 2019 en 2020/2021. Voor 2020/2021 wordt vanaf week 38 tot en met week 16 weergegeven. De referentielijn voor 2020/2021 is die van 2019. Deze referentielijn start in week 38 van 2019, gaat in januari over naar week 1 van 2019 en eindigt in week 16 van 2019. Omdat week 53 alleen in 2020 bestond, hebben we in 2019 een lege cirkel bij hetzelfde aantal verwijzingen als in week 52 in 2019 geplaatst.

De verwachting is dat het aantal verwijzingen per week in 2021 hoger zou liggen (zonder de effecten van pandemie) dan in 2019 omdat er meer zorgaanbieders aangesloten zijn bij het systeem van ZorgDomein. Onderstaande figuren geven de werkelijke aantallen weer zonder correcties. De lijn van 2021 zou daarom boven de lijn van 2019 moeten liggen (zonder pandemie).¹

We zien dat het aantal verwijzingen in de afgelopen maand eerst is afgenomen en daarna weer is toegenomen (de daling houdt mogelijk verband met Pasen). Het niveau ligt nu net boven het niveau van 2019. In week 16 hebben 125 duizend verwijzingen plaats gevonden.

¹ Bij het schatten van het aantal gemiste verwijzingen door de pandemie (paragraaf 2.4) corrigeren we wel voor het hogere verwachte aantal verwijzingen.

Figuur 1 Landelijk verwijzvolume 2019 en 2020-2021 per week

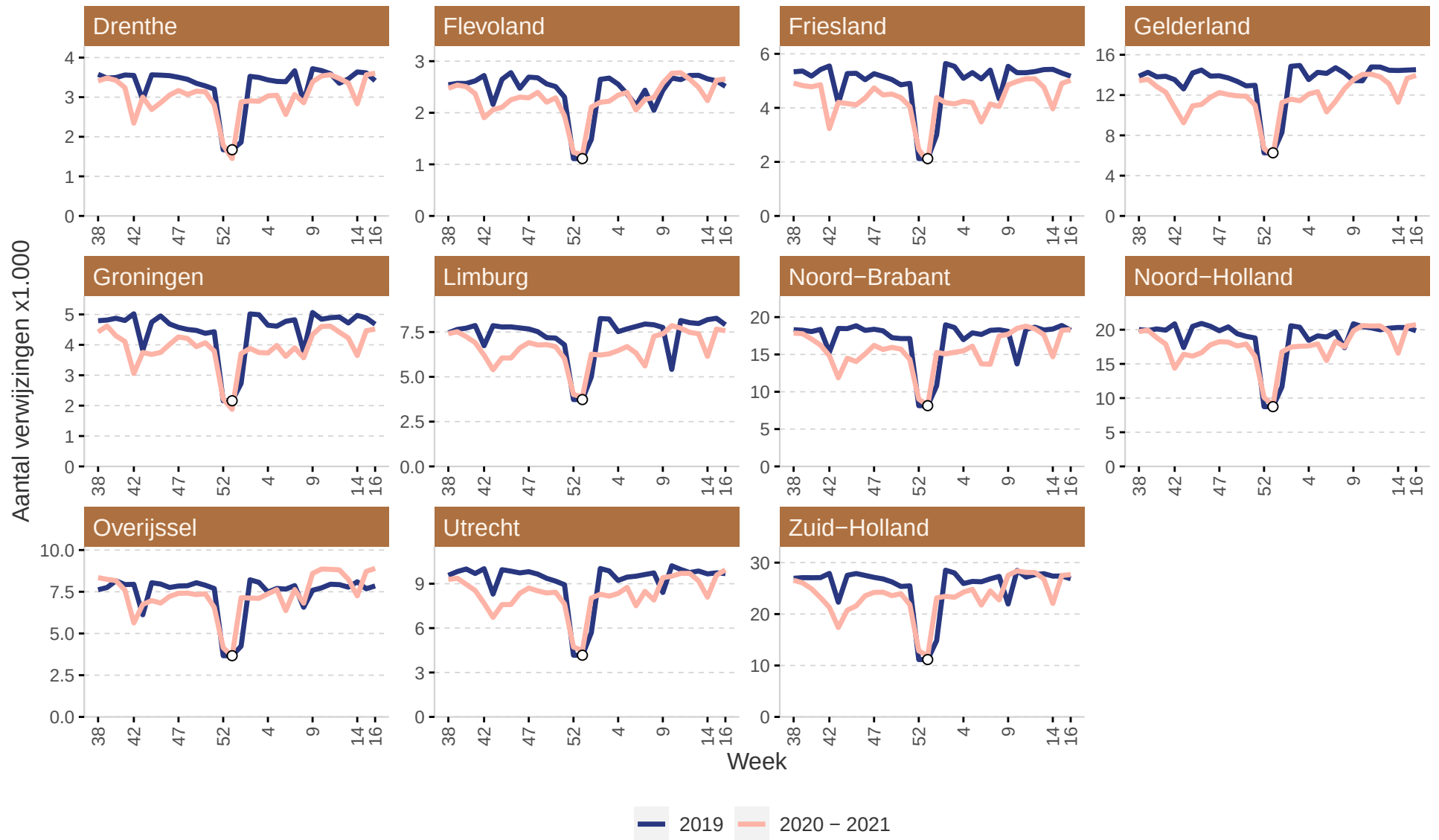

2.2 Beeld per provincie, ROAZ regio en specialisme

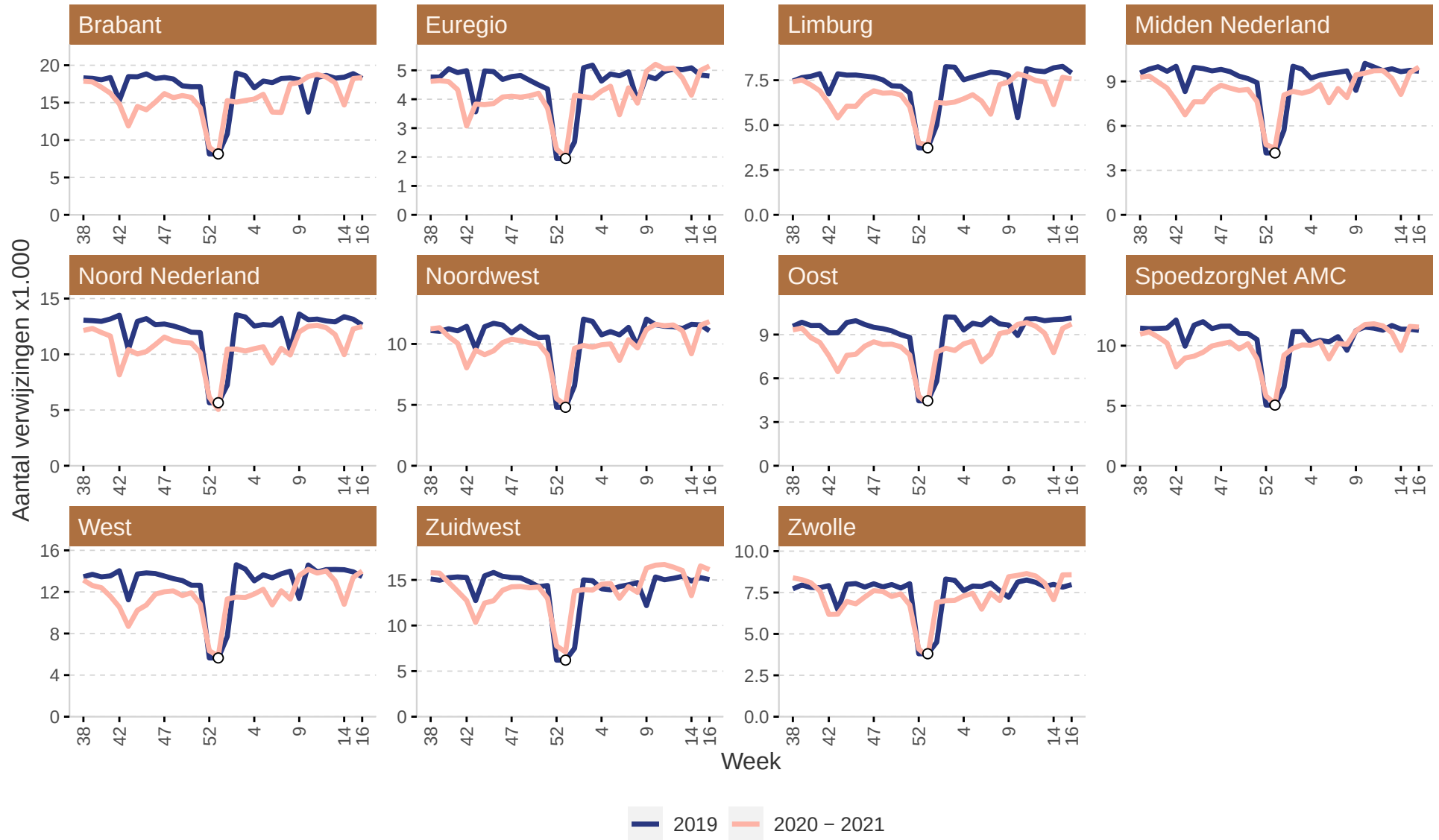
In Figuur 2 en 3 wordt het verwijzvolume uitgesplitst naar provincie en ROAZ regio. Een uitsplitsing naar specialisme volgt in Figuur 4. Uit deze figuren kunnen we het volgende concluderen:

- Alle provincies en ROAZ regio's laten de afgelopen maand eerst een daling rond Pasen en daarna een stijging zien. Het aantal verwijzingen ligt in 2021 ruim boven het niveau van 2019 in de provincie Overijssel. In de overige provincies ligt het huidige niveau rond dat van 2019.
- Het aantal verwijzingen in 9 van de 13 getoonde specialismen ligt in de meest recente week boven het niveau van dezelfde week in 2019.

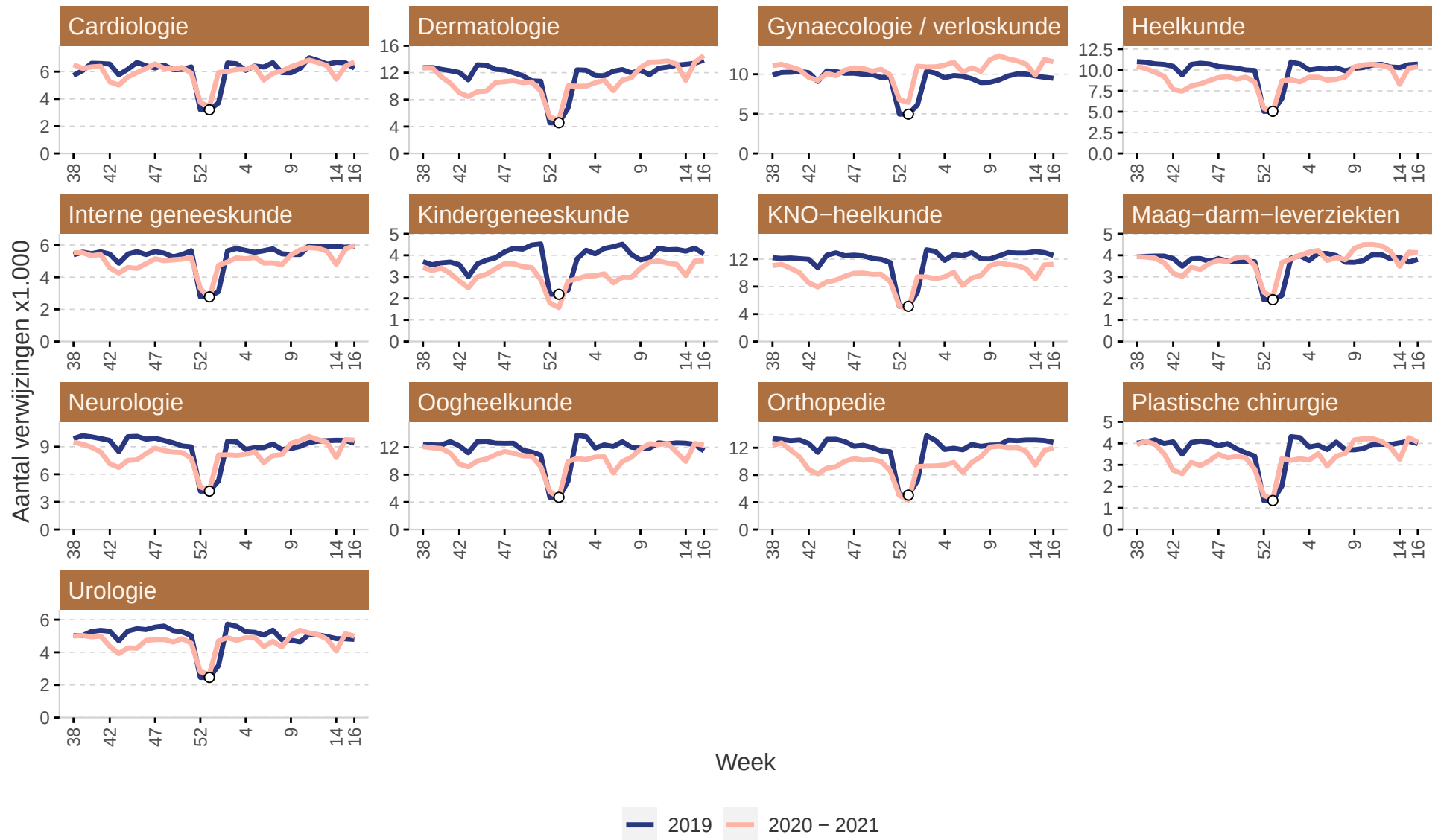
Figuur 2 Verwijzingsvolume per provincie per week

Figuur 3 Verwijsvolume per ROAZ regio per week

Figuur 4 Verwijzingsvolume grootste 13 ZorgDomein specialismen per week

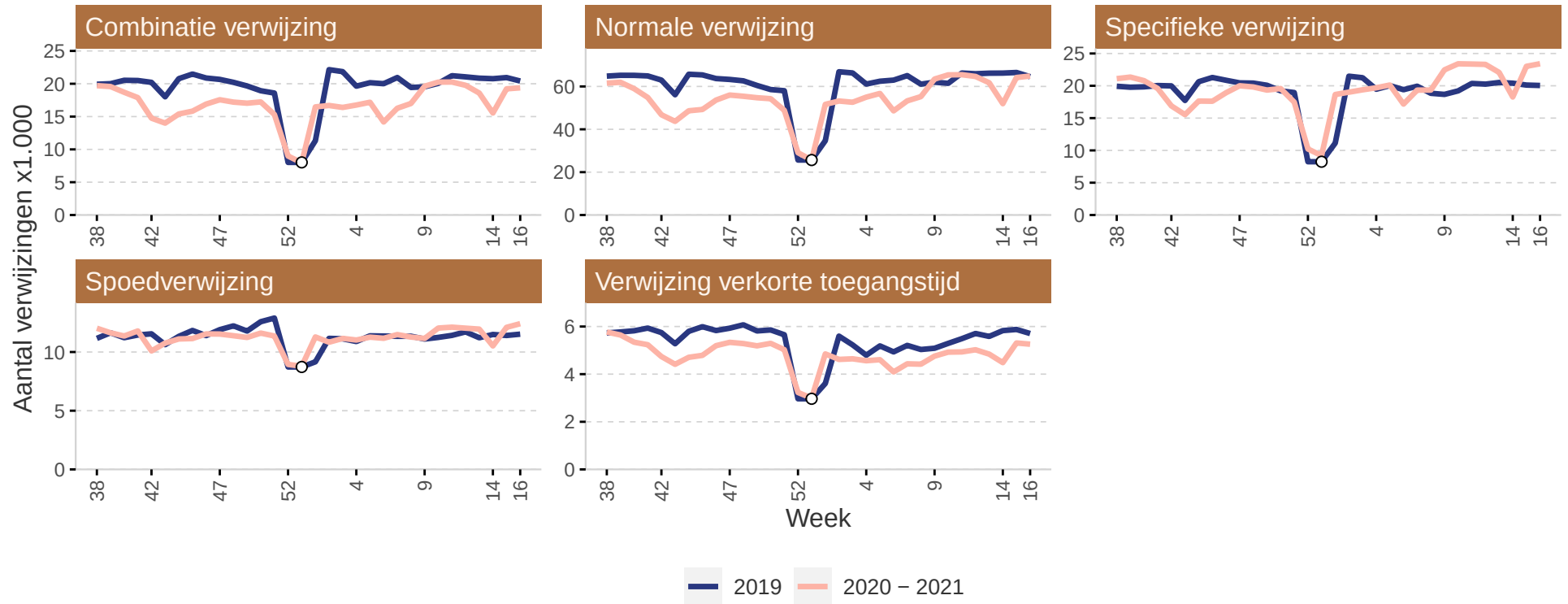

2.3 Beeld per type verwijzingen

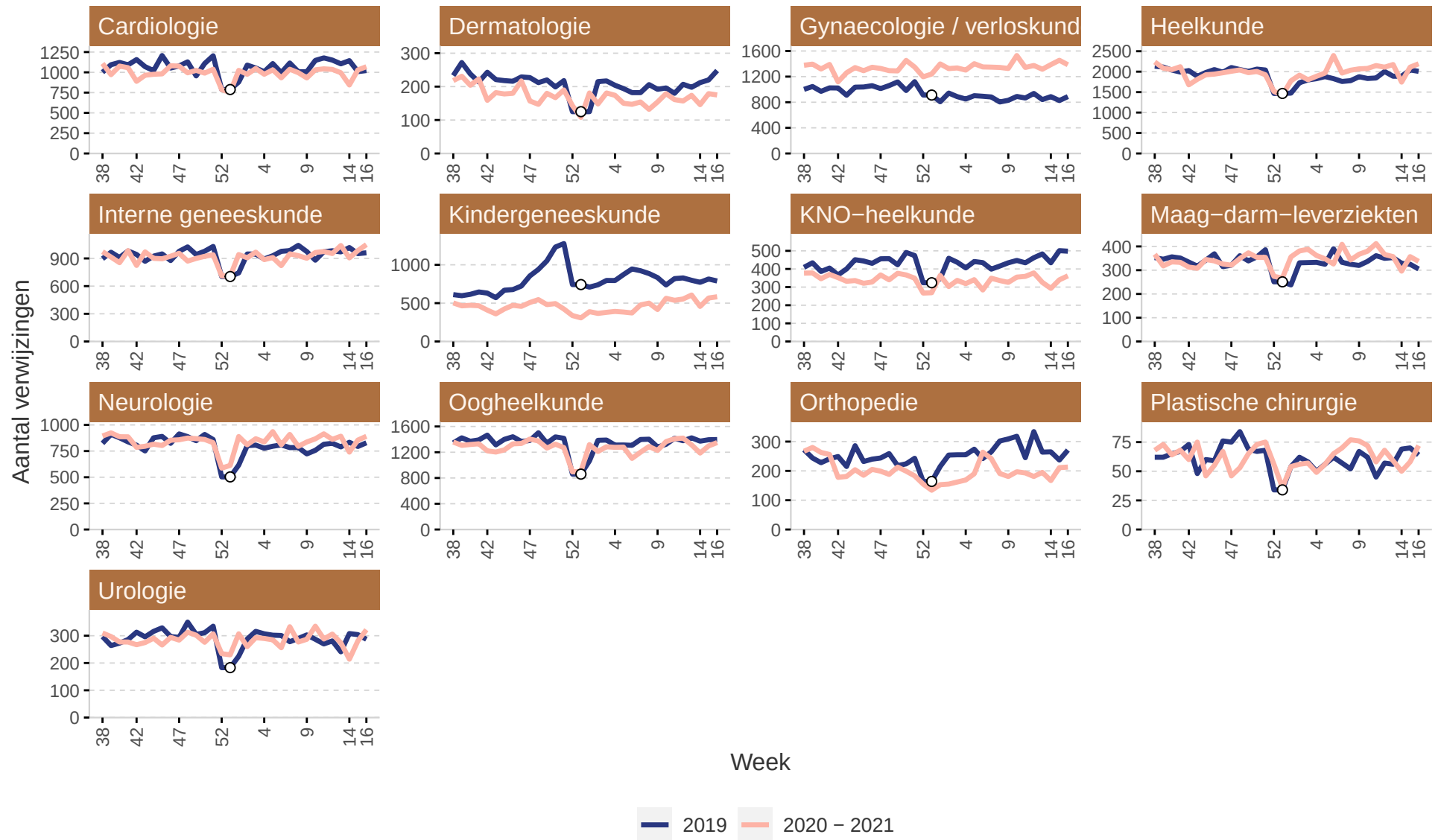
In Figuur 5 zien we de ontwikkelingen in verwijzingen per 'type' verwijzing. Ook hier zien we de afgelopen maand eerst een daling rond Pasen en daarna een stijging. Net als vorige maand ligt momenteel het aantal specifieke verwijzingen boven het niveau van 2019. Ook het aantal spoedverwijzingen ligt momenteel boven het niveau van 2019. De overige type verwijzingen liggen rondom of onder het niveau van 2019.

Bij de specialismen kindergeneeskunde, KNO-heelkunde en dermatologie ligt het aantal spoedverwijzingen momenteel ruim onder het niveau van 2019 (zie Figuur 6). We zien dat het verschil met 2019 voor betreft verwijzingen met een verkorte toegangstijd doorzet bij de meerderheid van de specialismen (zie Figuur 7).

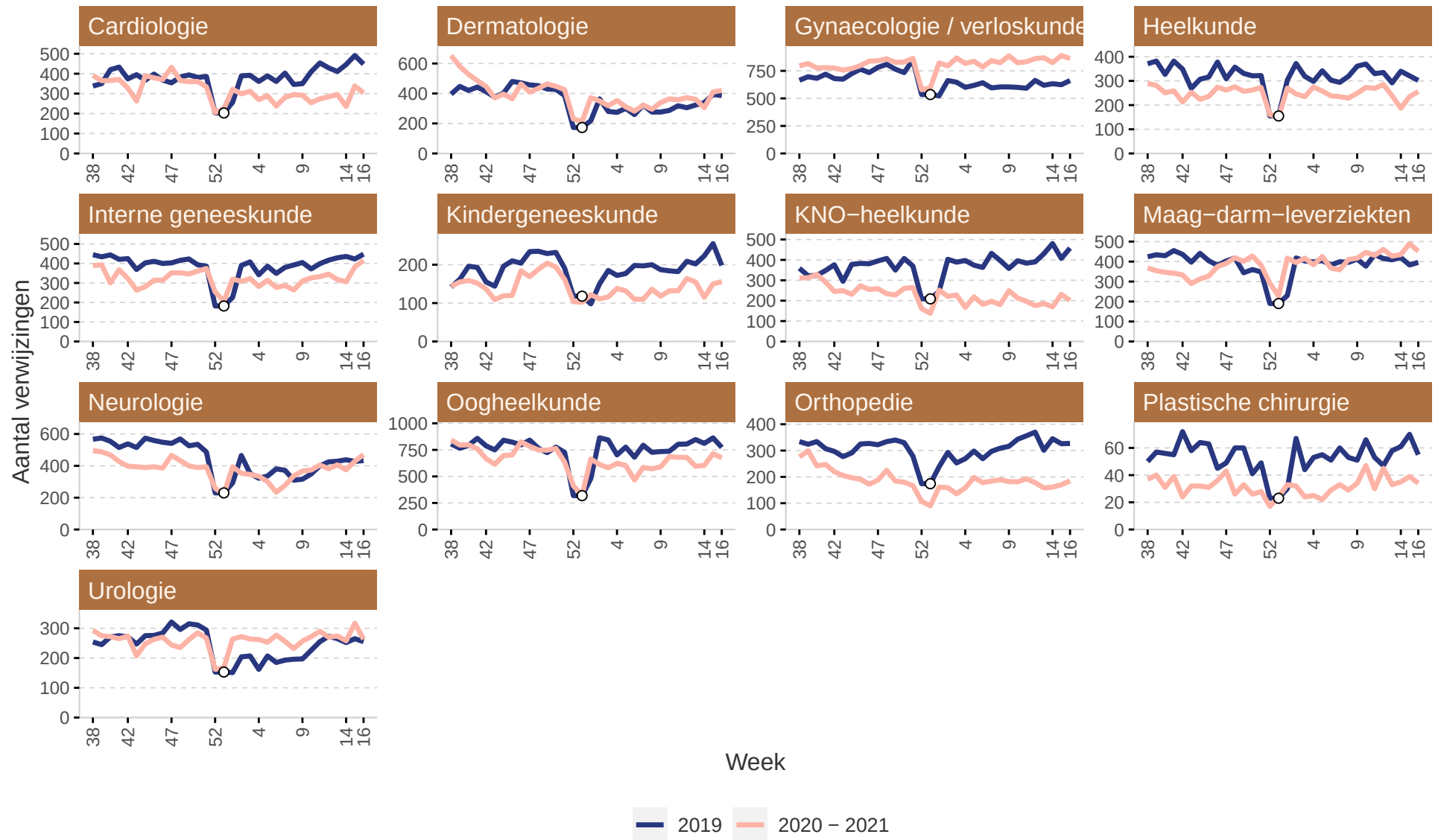
Figuur 5 Verwijzingsvolume per type verwijzing per week

Figuur 6 Verwijzingsvolume spoedverwijzing per specialisme per week

Figuur 7 Verwijzingsvolume verkorte toegangstijd per specialisme per week

2.4 Schatting aantal gemiste verwijzingen

Om een inschatting te maken van het aantal verwijzingen dat niet is gedaan doordat mensen niet naar de huisarts zijn gegaan, hebben we het aantal verwijzingen geschat in het geval de coronacrisis niet zou hebben plaatsgevonden². Het verschil tussen het verwachte aantal verwijzingen en het daadwerkelijke aantal verwijzingen in 2020 en 2021 is te zien in Figuur 8. Het gaat in totaal om ruim 1.418 miljoen minder verwijzingen dan dat we zouden verwachten zonder coronacrisis. Op dit moment ligt het aantal verwijzingen op 89% van het verwachte aantal verwijzingen zonder coronacrisis. In de laatste 2 weken is het aantal verwijzingen 30 duizend minder dan verwacht.

² We hebben onze rekenwijze aangepast zodat we beter rekening kunnen houden met het toenemende aantal verwijzingen door de jaren heen. Het verwachte hogere aantal verwijzingen komt deels door het grotere aantal zorgaanbieders die aangesloten zijn aan het systeem van Zorgdomein, en deels door een autonome groei van de zorgvraag. De actuele rekenwijze beschrijven we in detail in de bijlage.

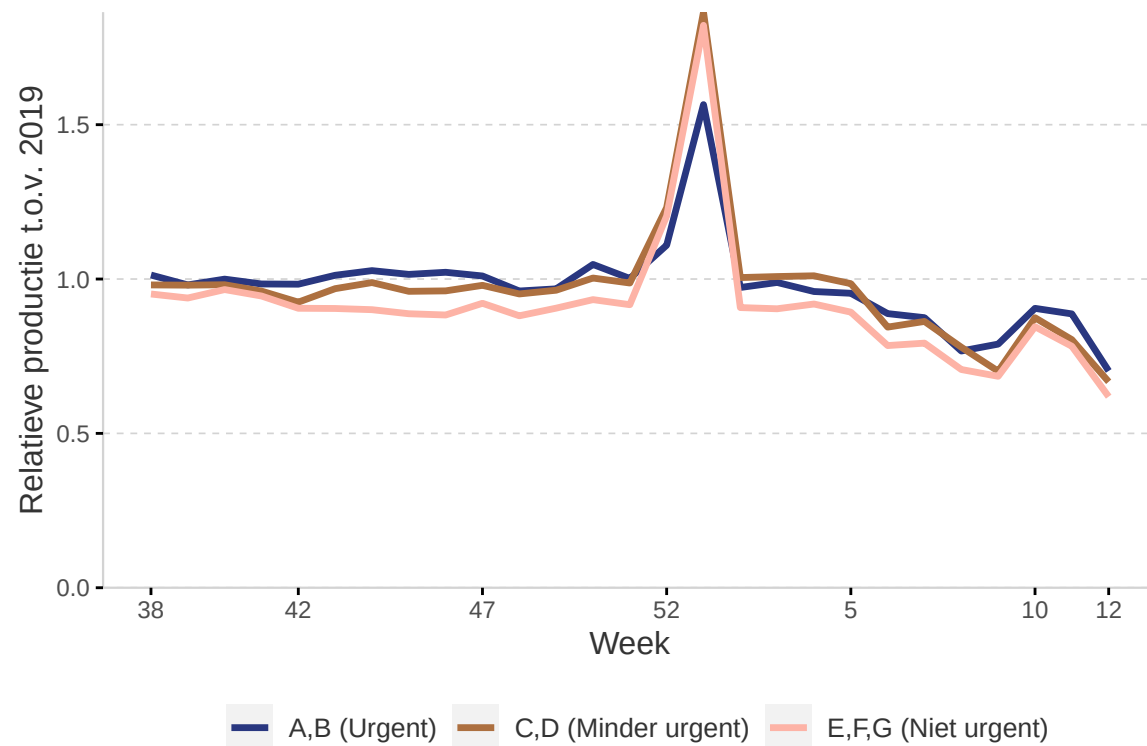
Figuur 8 Schatting gemiste verwijzingen

3. Urgentie

Er zijn grote verschillen in de urgentie van de verleende zorg. Om deze variatie inzichtelijk te maken houden we de indeling naar urgentie van het Zorginstituut en het LCPS aan. Meer informatie over deze indeling en over de totstandkoming van Figuur 9 is te vinden in de bijlage.

Figuur 9 Productie uitgesplitst naar urgentie per week

Figuur 9 laat zien hoe de productievolumes van de verschillende urgentieklassen zich ontwikkelden vanaf medio september 2020. Per

urgentieklasse is het relatieve productievolume zichtbaar (gemeten in een geschat aantal verrichtingen) ten opzichte van dezelfde week in 2019. Hierbij is op dezelfde wijze gecorrigeerd voor registratie-effecten als in de rest van dit rapport.

De urgente zorg lijkt in maart weer meer prioriteit te krijgen ten opzichte van de minder urgente zorg. Dit was ook zo in de periode oktober en november 2020. Vanaf december is het verschil tussen urgente en minder urgente zorg kleiner geworden. Rond de jaarwisseling is een piek zichtbaar die grotendeels verklaard kan worden door een verschil in werkdagen en feestdagen, al lijkt het er ook op dat er in deze vakantieperiode kortstondig meer aandacht was voor niet-urgente zorg. Vanaf begin februari wordt in alle categorieën een daling van het aantal uitgevoerde verrichtingen zichtbaar, maar de urgentere zorg lijkt daarbij dus vooral in maart wel weer meer prioriteit te krijgen.

4. Actuele productie

Van Dutch Hospital Data (DHD) ontvangen we maandelijks data over het onderhanden werk van ziekenhuizen. Dankzij de aanlevering hebben we inzicht in het onderhanden werk van 54 ziekenhuizen die dit versneld hebben kunnen aanleveren. Het onderhanden werk omvat de productiecijfers tot en met maart 2021 (week 12). De herkomst van de data en de bijschatting vanwege registratie-effecten wordt verder toegelicht in de bijlage.

4.1 Patiënten

Figuur 10 geeft de landelijke ontwikkeling van het aantal patiënten per week weer. In de tweede helft van september is er een kleine inhaalslag zichtbaar, met patiëntaantallen die iets hoger liggen dan normaal. In oktober daalt het aantal patiënten echter weer tot iets onder de niveaus van 2019.³ Vanaf december worden weer meer patiënten gezien, al kan de wijze waarop patiënten gezien worden veranderd zijn, bijvoorbeeld door bij het begin van de tweede golf sneller over te schakelen naar digitale vormen van consult. Voor een klein deel kan de toename verklaard worden doordat de feestdagen in 2020 gedeeltelijk met het weekend samenvielen. Bovendien viel de jaarwisseling dit jaar in week 53 (normaal in week 1), wat een goede vergelijking lastig maakt. Ook in januari zijn meer patiënten in behandeling geweest dan normaal in dezelfde periode. Vanaf februari daalt het aantal patiënten weer, in maart schommelt het iets onder het niveau van 2019.

³ Op 14 oktober werd een gedeeltelijke lockdown van kracht.

Figuur 10 Aantal patiënten in het onderhanden werk 2019 en 2020-2021 per week

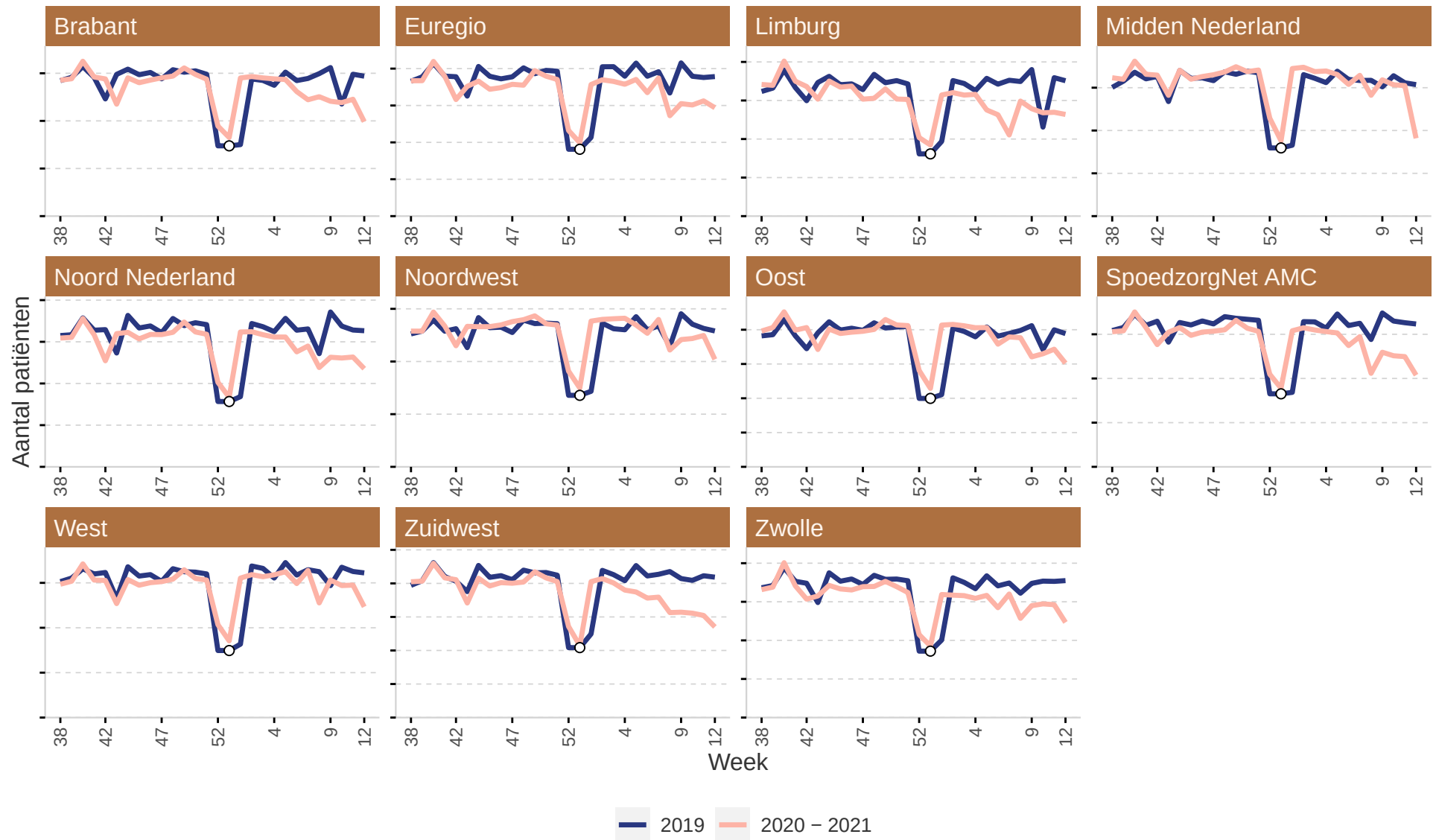
Figuur 11 en 12 laten een uitsplitsing zien naar ROAZ en naar specialisme van het aantal patiënten met een contact in die week voor de periode september t/m maart 2021 (week 38 t/m week 12) in vergelijking met dezelfde weken in 2019. Omdat de aantallen patiënten en verrichtingen verschillen ten opzichte van eerdere rapporten en de dekking niet bij elk specialisme en regio gelijk is, zijn de lijnplotjes bedoeld om de relatieve ontwikkeling zichtbaar te maken. Het aantal patiënten op de verticale as laten wij daarom achterwege.

Op regioniveau is het niet goed mogelijk om te corrigeren voor registratie-effecten. Doordat het aantal ziekenhuizen in sommige regio's klein is kan de bijschatting sterk beïnvloed worden door de aanlevering van één ziekenhuis. Bij de uitsplitsing naar specialisme speelt dit niet. Daar is duidelijk dat het aantal patiënten in behandeling bij de meeste grote specialismen in de eerste weken van

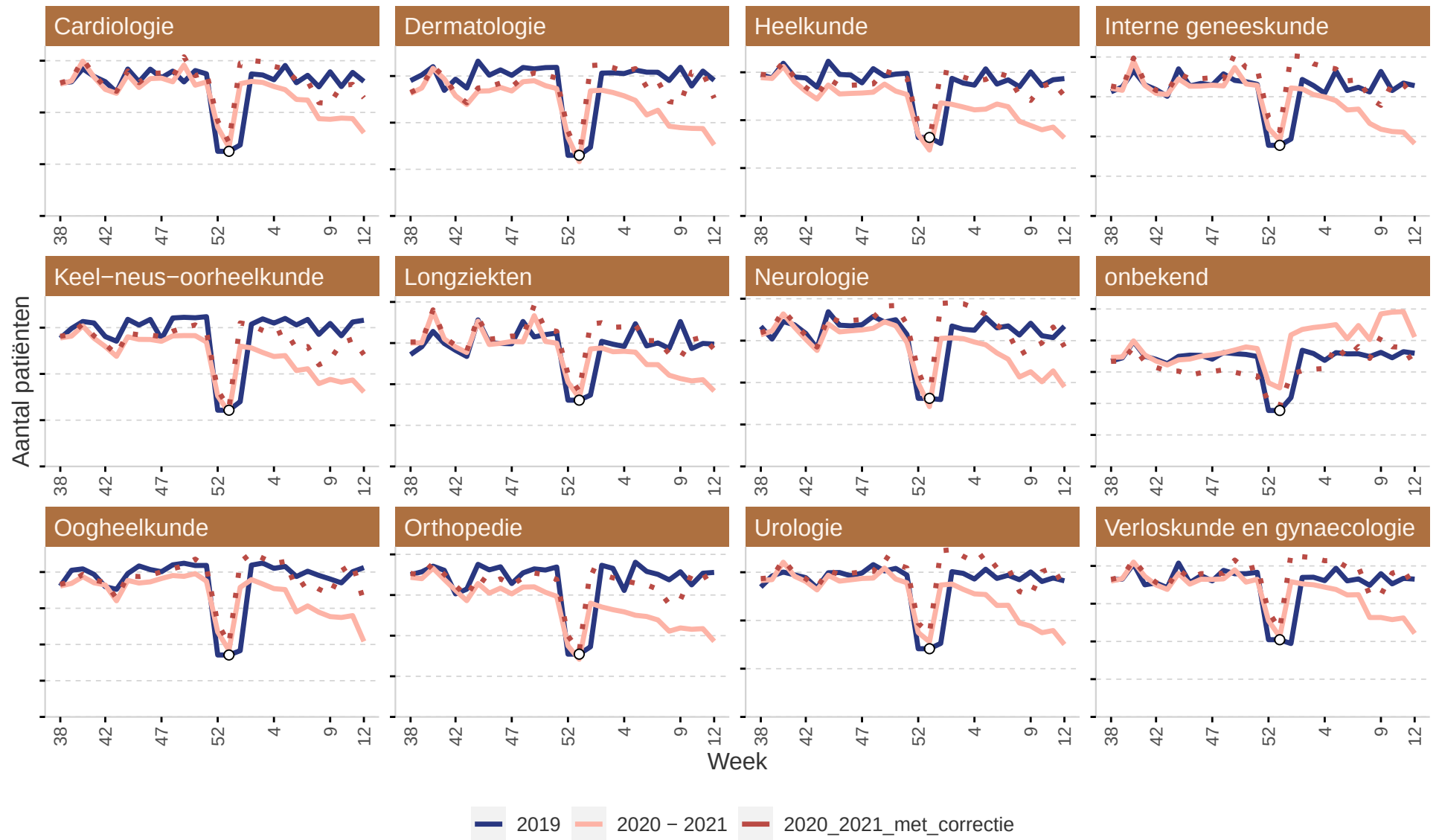
januari nog duidelijk hoger ligt dan normaal. Vanaf week 4 zet een daling in, en rond week 8 ligt bij alle specialismen het aantal patiënten lager dan normaal. Dat is ook de week waarin de voorjaarsvakantie viel in Midden- en Noord-Nederland. Daarna nemen de patiëntenaantallen weer toe. Bij cardiologie en keel-neus-oorheelkunde zijn er in maart duidelijk minder patiënten dan normaal, bij de andere specialismen schommelen de patiëntenaantallen dan weer rond normaal.

Figuur 13 laat een uitsplitsing zien van de totale productie en van het aandeel dat is gerelateerd aan Covid-19 daarin, voor drie groepen instellingen. De academische ziekenhuizen hebben na de eerste golf hun productie verder opgehoogd dan topklinische en algemene ziekenhuizen. Gedurende de hele herfst en winter ligt de productie bij de academische instellingen ruim boven het niveau van 2019. Bij de andere ziekenhuizen is de inhaalproductie beperkter. De piek rond de jaarwisseling is waarschijnlijk het gevolg van een ongelijk aantal werkdagen in de betreffende weken in beide jaren. Het aandeel Covid-19 gerelateerde zorg in de totale productie begint in maart weer op te lopen. Dit aandeel is bij academische instellingen vanaf eind november al lager komen te liggen dan bij algemene en topklinische ziekenhuizen, en de toename in maart is bij deze laatste groepen ook duidelijker. Ondanks deze stijging bedraagt het aandeel van de Covid-19-gerelateerde zorg minder dan 1%.

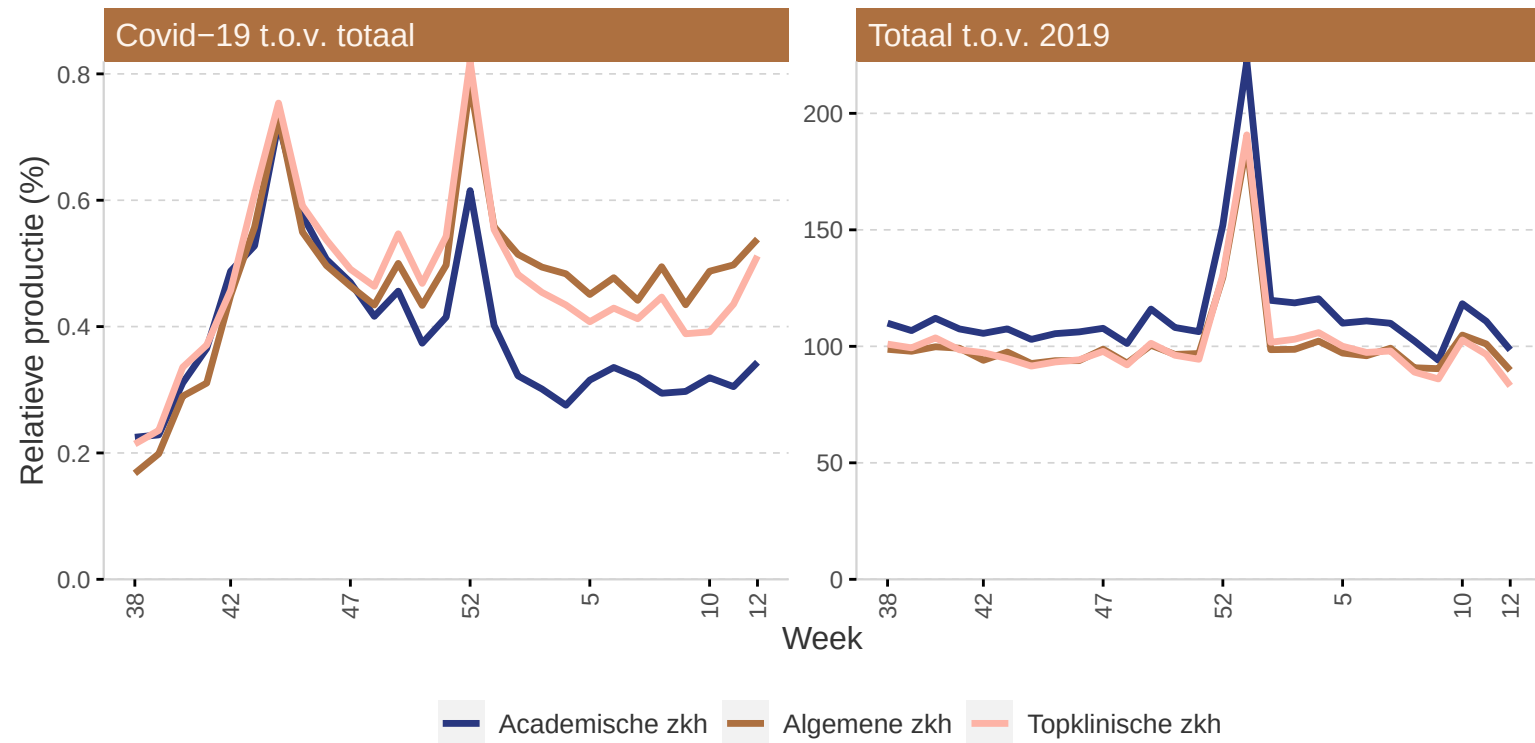
Figuur 11 Aantal patiënten in het onderhanden werk 2019 en 2020-2021 per ROAZ regio

Figuur 12 Aantal patiënten in het onderhanden werk 2019 en 2020-2021 per specialisme

Figuur 13 Aantal patiënten in het onderhanden werk 2020-2021 per type instelling per week

4.2 Verrichtingen

Naast het aantal patiënten kunnen we ook kijken naar het aantal activiteiten. We focussen hierbij op een uitsplitsing naar specialismen.

Figuur 14 laat het aantal polikliniekbezoeken (inclusief belconsulten/e-consulten) zien per specialisme. Bij de meeste specialismen zien we in oktober en begin november een aantal consulten per week dat lager is dan normaal. Naar het einde van het jaar toe loopt

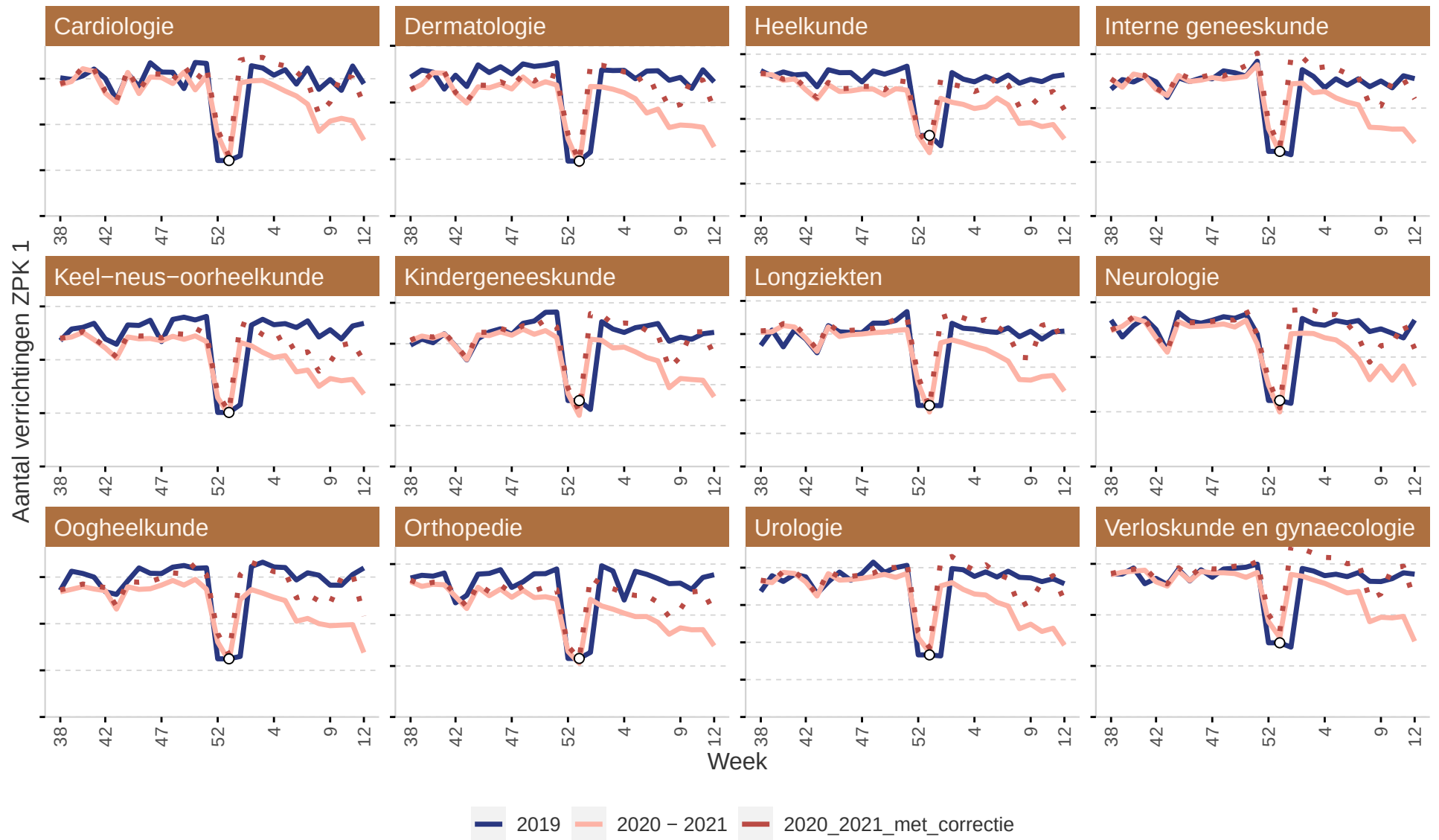
het aantal consulten op, en eind december ligt het aantal consulten bij veel specialismen weer op of rond het niveau van eerdere jaren. In januari is bij het merendeel van de specialismen een hogere productie zichtbaar. In februari daalt het aantal consulten over de gehele linie. Na een dieptepunt in week 8 stabiliseert het aantal polikliniekbezoeken in maart weer. Bij heilkunde, keel-neus-oorheilkunde en orthopedie is het aantal in maart duidelijk lager dan normaal, bij de andere grote specialismen schommelt het rond of iets onder normaal.

Het aantal verpleegdagen (Figuur 15) blijft vanaf oktober bij bijna alle specialismen sterk achter op de normale aantallen. Bij longziekten en interne geneeskunde was juist een lichte stijging zichtbaar vanwege het oplopende aantal coronapatiënten. De verpleegdagen van covid-patiënten zijn met een afzonderlijke lijn zichtbaar gemaakt in de figuren. Bij longziekten is ongeveer de helft van de opnames toe te wijzen aan covid-19. Ook bij klinische geriatrie en interne geneeskunde is Covid-19 voor een significant deel de reden van opname, zij het minder dan bij longziekten. Vanaf december loopt het aantal verpleegdagen bij de meeste specialismen gestaag terug, met dipjes rond de jaarwisseling en rond week 8. Bij alle specialismen (neurochirurgie uitgezonderd) ligt het aantal verpleegdagen in maart ruim tot zeer ruim onder wat normaal is in deze maand en ook lager dan de aantallen in oktober/november 2020.

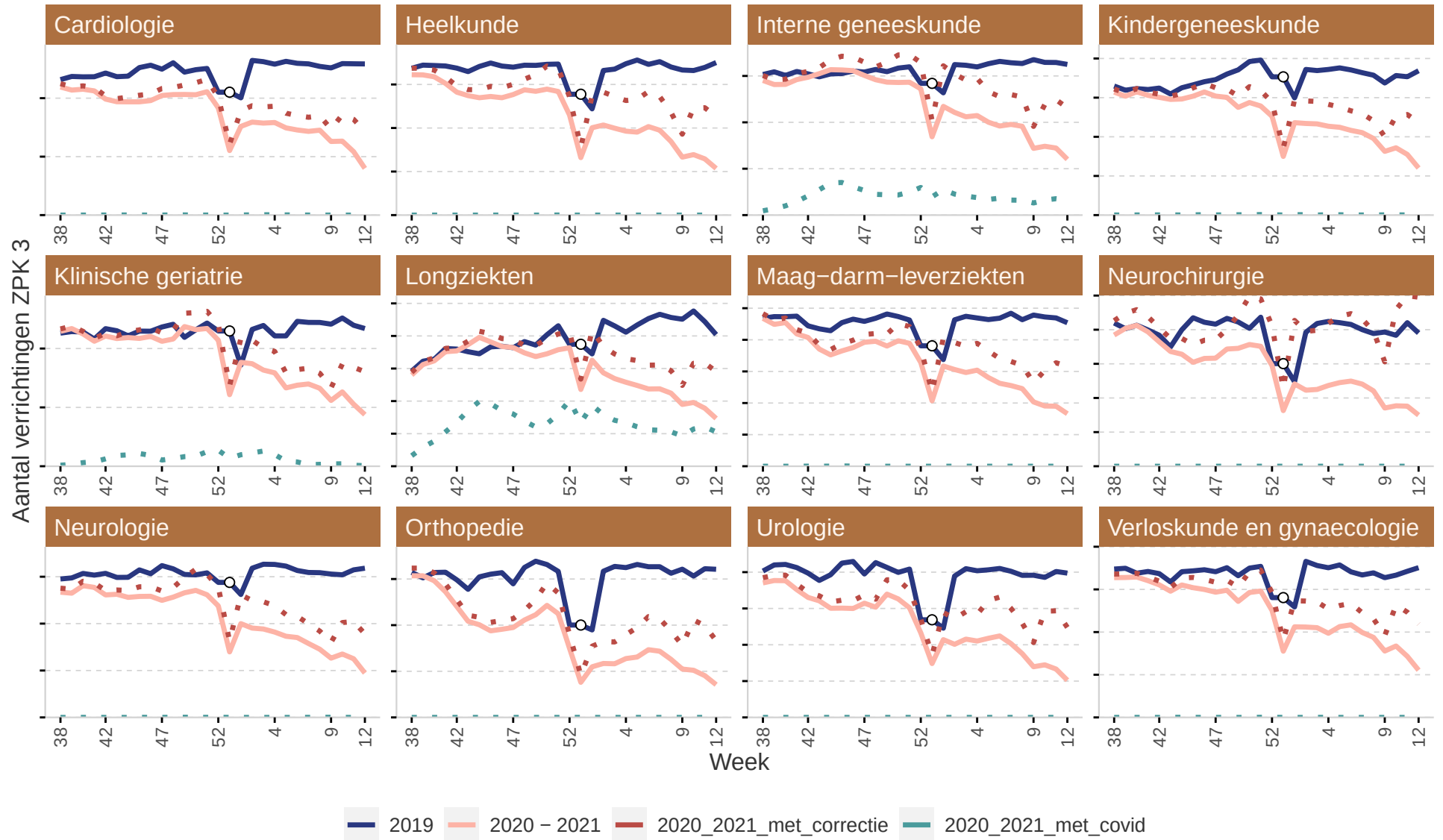
Bij het aantal operaties (Figuur 16) ligt de focus in dit rapport vooral op de intensieve/invasieve zorgactiviteiten inclusief de ingrepen die vallen onder de wet bijzondere medische verrichtingen (wbmv). Lichte poliklinische ingrepen worden hier dus niet meegeteld. Bij heilkunde, keel-neus-oorheilkunde, neurochirurgie en urologie vinden al vanaf november minder operaties plaats dan normaal. Bij orthopedie lijkt er in maart sprake van het inhalen van (heup- en knie)operaties (Figuur 18, zowel lichte als zwaardere operatieve ingrepen), als is dit niet voldoende om de productie van dit specialisme als geheel naar het niveau van 2019 te brengen. Bij cardiologie, dermatologie en oogheilkunde is het aantal operaties ook in maart op peil gebleven.

Gemeten over de 12 maanden (maart 2020 - maart 2021) na het begin van de coronacrisis waren er in totaal 1,1 miljoen polikliniekbezoeken minder dan normaal (het gehele jaar 2019), wat neerkomt op een afname van 5,6%. Dit is inclusief poliklinische contacten die op digitale wijze plaatsvinden. Het aantal verpleegdagen daalde in dezelfde periode met 12,7% (bijna 660.000 dagen). Ongeveer 212.000 verpleegdagen werden geregistreerd bij patiënten met Covid-19. Er werden ca. 230.000 operaties minder uitgevoerd, een daling van 16% (hierin tellen we de poliklinische operatieve activiteiten niet mee). Dit lijkt in lijn met de daling in het aantal reguliere opnames (exclusief de Covid-19 gerelateerde opnamedagen) van totaal 16,7%.

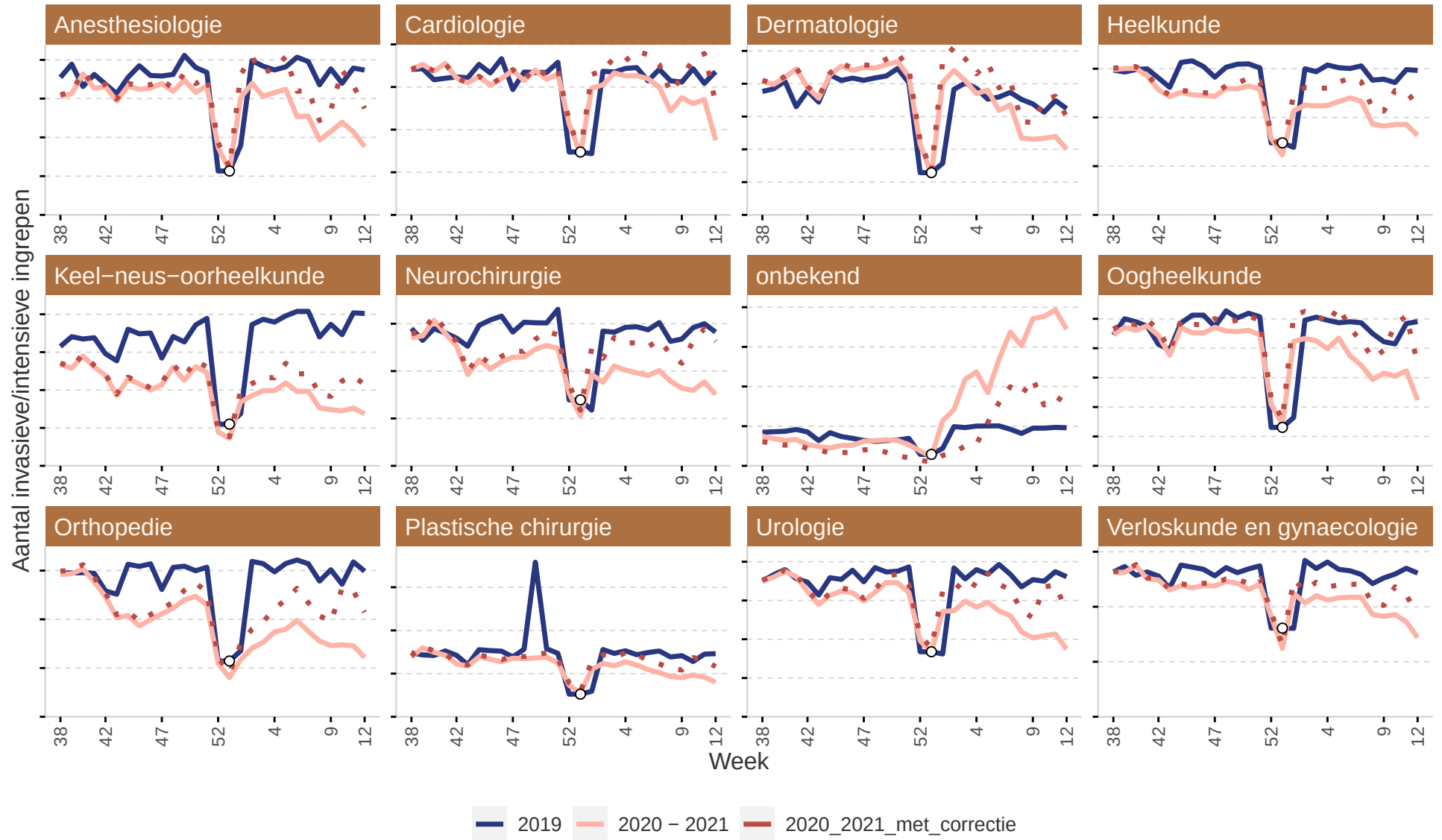
Figuur 14 Aantal polikliniekbezoeken (zorgprofielklasse 1) per specialisme

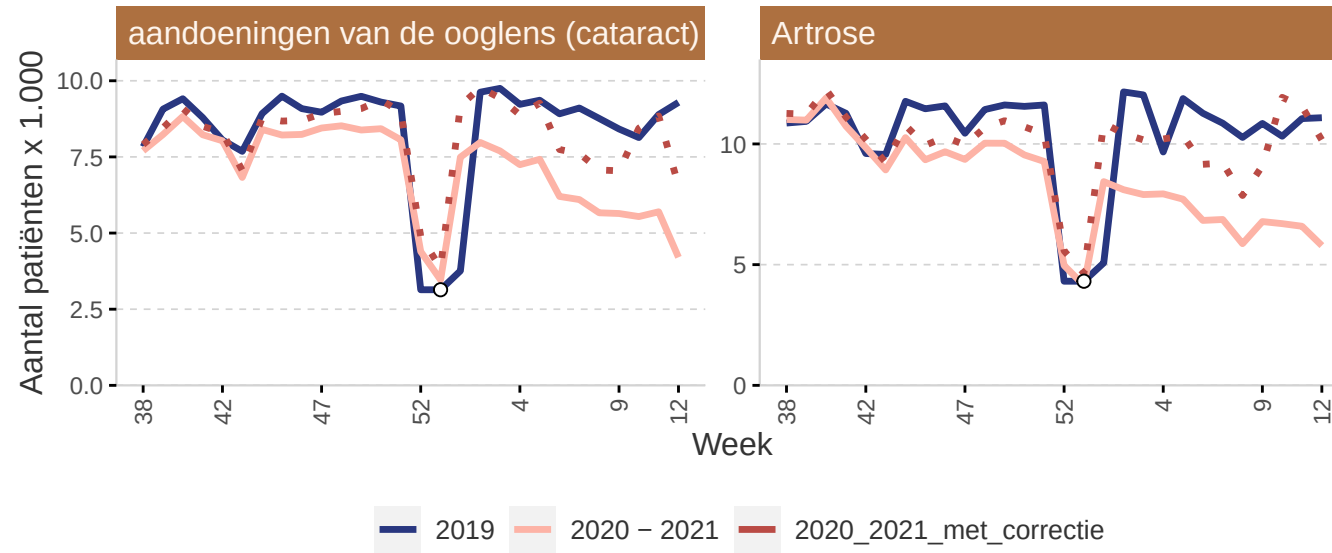
Figuur 15 Aantal klinische opnames (zorgprofielklasse 3) per specialisme

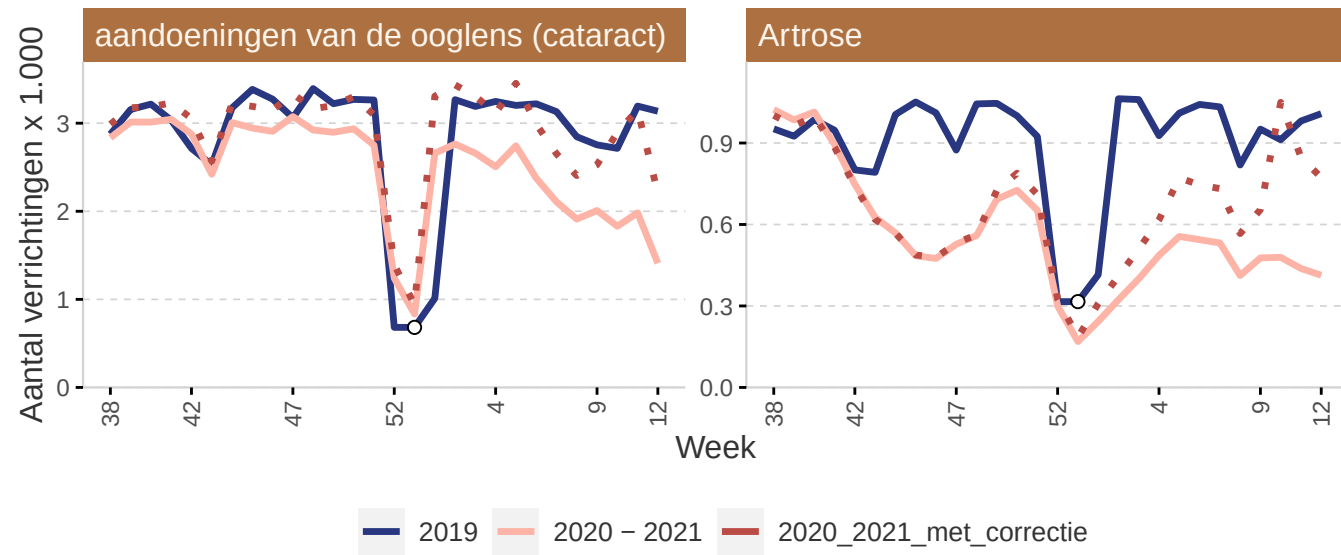
Figuur 16 Aantal operaties (subselectie van zorgprofielklasse 5) per specialisme

Figuur 17 Aantal patiënten in de groepen artrose en cataract in het onderhanden werk 2019-2021.

Figuur 18 Aantal operaties (zorgprofielklasse 5) cataract en heup/knie.

5. Wachttijden

Naast de verwijzingen en productiedata gebruikt de NZa de wachttijden MSZ om de gevolgen van de coronacrisis voor de reguliere ziekenhuiszorg te monitoren. Het gaat om de wachttijden voor polikliniekbezoeken, behandelingen en diagnostische activiteiten. In deze analyse zijn er 23 wachttijdsoorten meegenomen van het type 'polikliniek', 34 wachttijdsoorten van het type 'behandeling'⁴ en 4 wachttijdsoorten van het type diagnostiek. In Figuur 19 wordt het aantal wachttijdsoorten getoond waarvan de gemiddelde wachttijd boven de treeknorm ligt. Dit kunnen er dus maximaal 23, 34 en 4 zijn voor respectievelijk het type polikliniek, behandeling en diagnostiek. N.B. De gemiddelde wachttijd is een gemiddelde van de gemiddelde wachttijden die zorgaanbieders aanleveren. Het betreft een ongewogen gemiddelde: aanbieders die een groot deel van deze behandeling uitvoeren wegen even zwaar mee als aanbieders die deze zorg slechts sporadisch leveren.

Uit Figuur 19 blijkt dat op landelijk niveau het aantal wachttijden dat de treeknorm overschrijdt van het type behandeling daalt en van het type polikliniek en diagnostiek licht stijgt in maart. We zien echter grote verschillen tussen de regio's. De grootste verschillen zien we voor het type 'behandeling' en 'polikliniek'.

Een verdieping van de wachttijden voor het type 'behandeling' is te vinden in Figuur 20. Hierin zien we voor een subselectie van de 34 wachttijdsoorten getoond in Figuur 20, per wachttijdsoort het verschil tussen de gemiddelde wachttijd in de afgelopen twee maanden ten opzichte van de 2 maanden daarvoor. De verschillen zijn onderverdeeld in vijf categorieën: onveranderde wachttijden, gedaalde wachttijden, licht gestegen wachttijden (1 of 2 weken), sterk gestegen wachttijden (3 weken of meer), en geen wachttijd. Deze laatste categorie ('geen wachttijd') betekent dat voor deze behandeling in één of meerdere maanden die gebruikt worden in de berekening van het gemiddelde verschil geen wachttijd beschikbaar is. De vijf verschillende categorieën worden weergegeven met kleuren en de regio's waar de wachttijd in de meest recente maand boven de treeknorm uitkomen zijn gemarkeerd met een *. Alle totalen bij Figuur 20 zijn te vinden in Tabel 1.

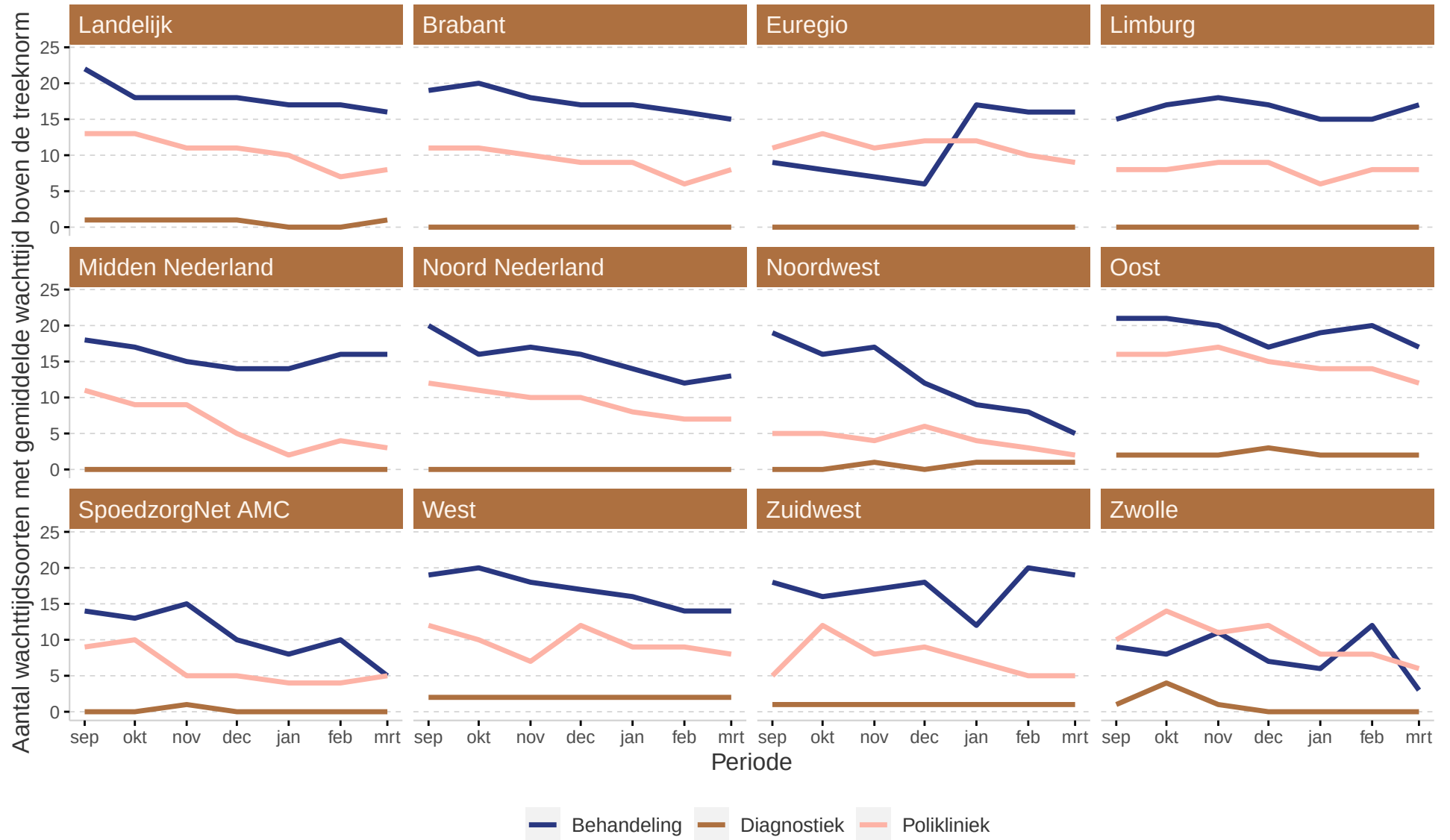
In de regio Euregio is het aantal sterk gestegen behandelwachttijden wederom het grootst: zeven van de aangeleverde gemiddelde wachttijden zijn met minstens drie weken gestegen ten opzichte van het gemiddelde van twee maanden daarvoor. In de regio's Euregio, Limburg, Oost en Zuidwest ligt de gemiddelde wachttijd voor meer dan 50% van de behandeling-wachttijdsoorten boven de treeknorm, waarbij we in de regio Oost wel het grootste aantal dalingen zien (bij 14 behandelingen). Er zijn geen behandeling-wachttijdsoorten waar de treeknorm in alle regio's wordt overschreden.

De wachttijden worden op basis van de afgesloten dbc-zorgproducten in de afgelopen drie maanden gerapporteerd. Hierdoor geven

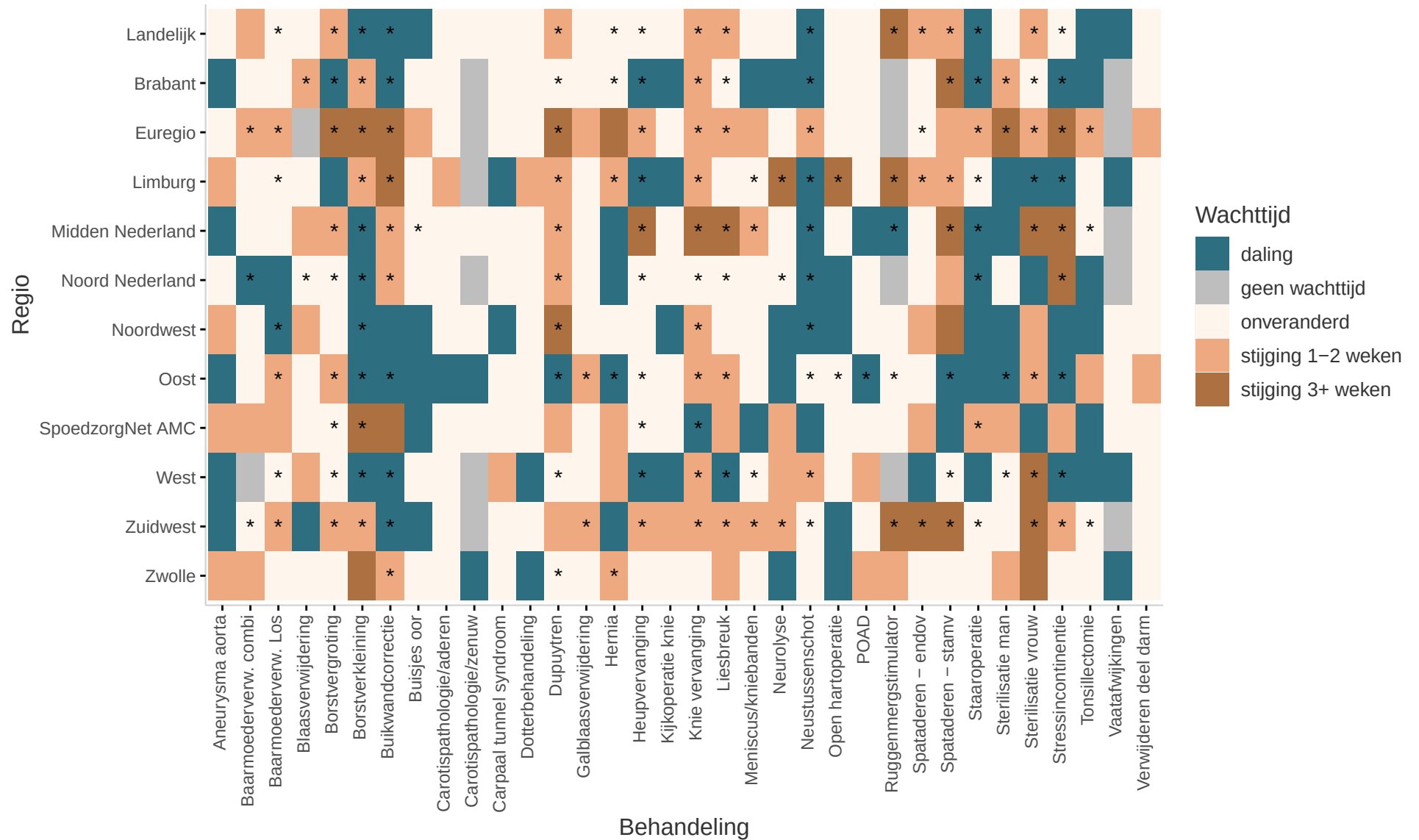
⁴ de oncologische behandelingen alleen getoond in het gelijktijdig met dit rapport gepubliceerde 'Gevolgen van de coronacrisis voor de oncologische zorg'.

ze niet het meest actuele beeld. Vanuit de gegevens die ziekenhuizen in het Zorgbeeldportaal registreren weten we dat de kritiek planbare zorg onder druk staat op dit moment (zie in de recente rapportages).

Figuur 19 Het aantal wachttijdsoorten waarbij de gemiddelde wachttijd boven de treeknorm ligt. NB Niet alle wachttijden zijn beschikbaar in elke regio

Figuur 20 Het landelijke en regionale (ROAZ regio) verschil tussen de gemiddelde wachttijd over de twee laatst beschikbare maanden ten opzichte van de gemiddelde wachttijd over de twee maanden ervoor. Indien er in één of meerdere maanden geen wachttijd in de regio beschikbaar is valt deze regio / wachttijd combinatie in de categorie 'geen wachttijd'. Regio's met een gemiddelde wachttijd boven de treeknorm in de laatst beschikbare maand zijn gemarkeerd met een *.

Tabel 1 Overzicht totalen behandelwachtijden behorende bij Figuur 19

	daling	onveranderd	stijging 1-2 wk	stijging 3+ wk	stijging totaal	boven treeknorm	totaal
Landelijk	7	18	8	1	9	16	34
Brabant	11	15	4	1	5	15	31
Euregio	0	9	14	7	21	16	30
Limburg	9	11	9	4	13	17	33
Midden Nederland	8	14	5	6	11	16	33
Noord Nederland	9	18	3	1	4	13	31
Noordwest	13	14	5	2	7	5	34
Oost	14	12	8	0	8	18	34
SpoedzorgNet AMC	7	14	11	2	13	5	34
West	12	11	7	1	8	14	31
Zuidwest	6	10	12	4	16	19	32
Zwolle	5	19	8	2	10	3	34

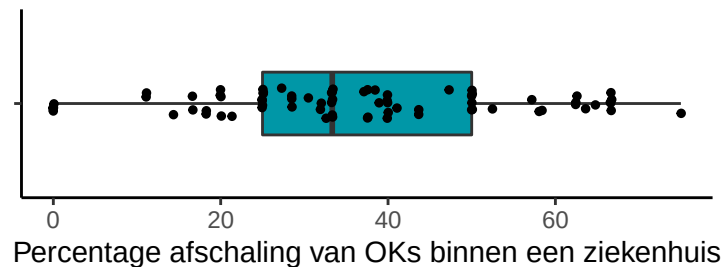
6. Monitoring regionale druk op de zorg (bron: Zorgbeeldportaal)

De NZa heeft ziekenhuizen gevraagd om informatie aan te leveren over de druk op de zorg. Sinds 10 november leveren ziekenhuizen deze aan via het Zorgbeeldportaal. In de volgende kaartjes laten we een aantal inzichten uit het Zorgbeeld portaal zien. Daarnaast laten we de ontwikkelingen per regio over tijd zien. Deze ontwikkelingen worden per week weergegeven, waarbij de maandag als peilmoment is gebruikt. Voor week 14 is de dinsdag als peilmoment gebruikt (i.v.m. tweede paasdag). In de berekeningen voor dit hoofdstuk is rekening gehouden met de verschillen in omvang van ziekenhuizen door het aantal normaal beschikbare operatiekamers mee te wegen. In de afgelopen week heeft 97.3 procent van de ziekenhuizen de data in het Zorgbeeldportaal geactualiseerd.

6.1 Percentage afschaling van de operatiekamers

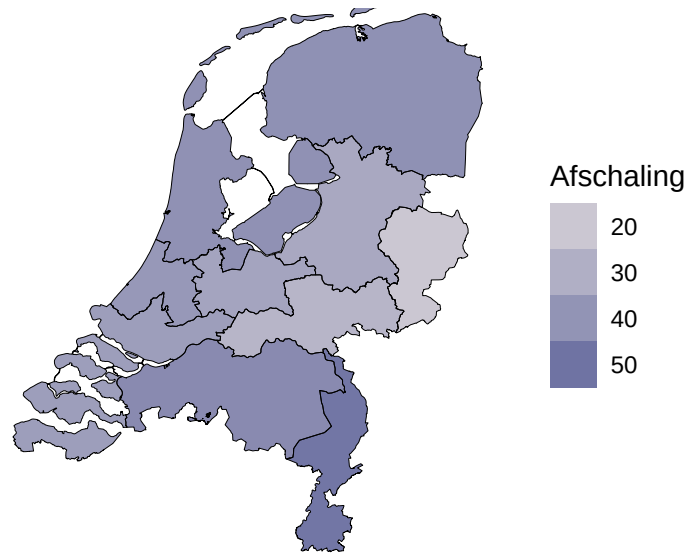
Het gewogen gemiddelde afschaling van de operatiekamers in Nederland is 38%. De afschaling varieert sterk tussen ziekenhuizen zoals hieronder te zien is.

Figuur 21 Variatie tussen ziekenhuizen in afschaling OK

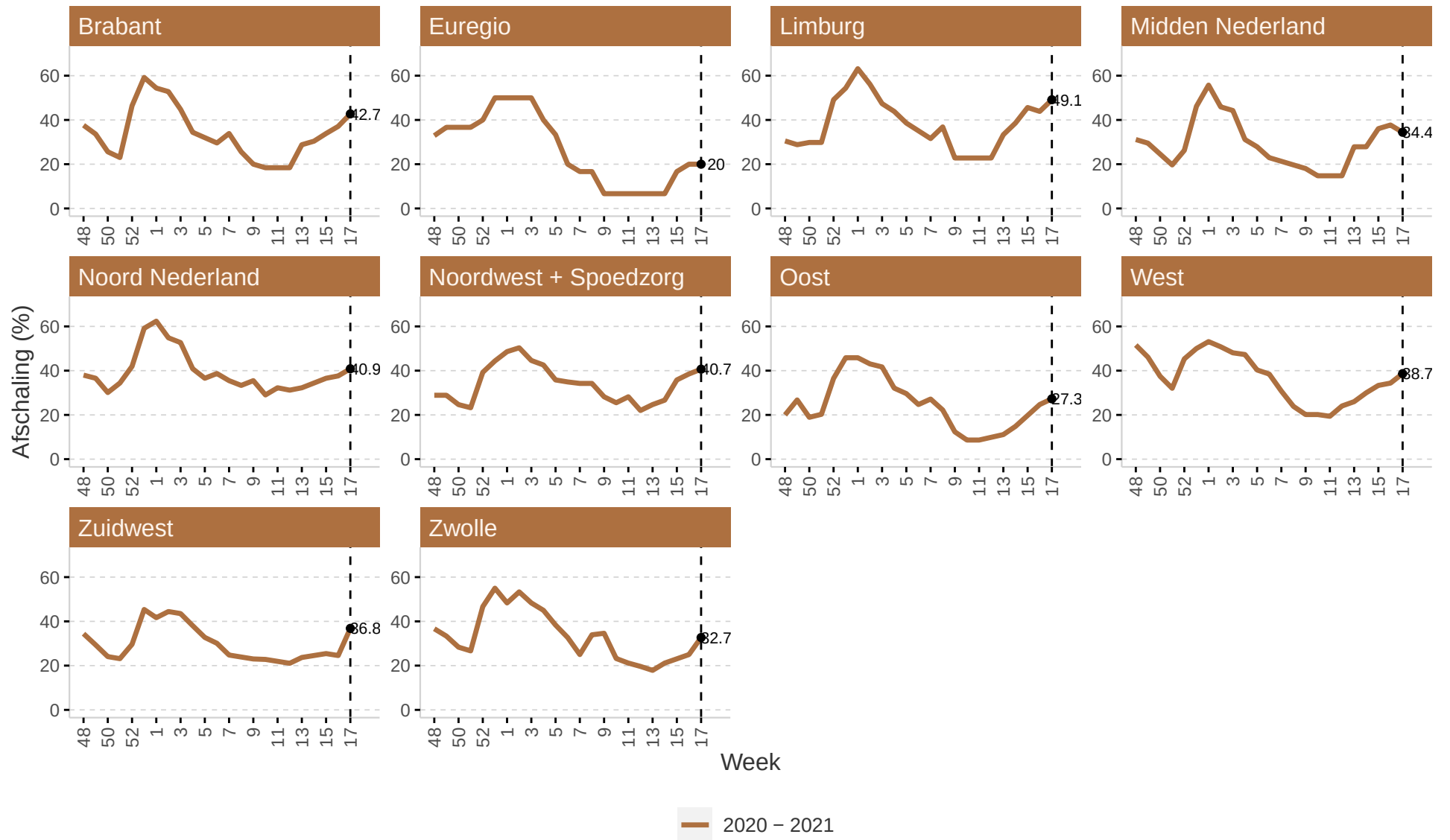

Onderstaand kaartje geeft per ROAZ- regio het afschalingspercentage van de operatiekamers weer.

Figuur 22 Percentage afschaling operatiekamers

Figuur 23 Percentage afschaling operatiekamers - ontwikkeling

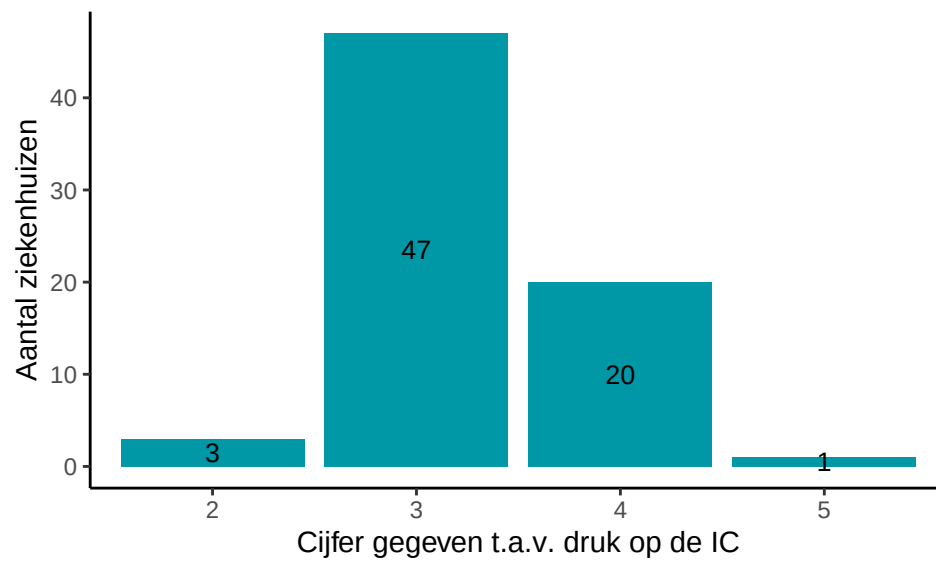
6.2 Druk op de IC

De ziekenhuizen is gevraagd om een inschatting te maken van de druk op de IC. De druk wordt hierbij uitgedrukt op een schaal van 1 tot 5 waarbij de volgende omschrijvingen gelden:

1. Gebruikelijke interne maatregelen en reguliere afspraken volstaan
2. Reguliere buffercapaciteit volledig opgebruikt maar nog geen bijzondere maatregelen
3. Bijzondere maatregelen en accentverlegging om de kwaliteit te behouden
4. Aanpassingsvermogen is volledig opgebruikt en zorgkwaliteit komt in gevaar
5. De kwaliteit en / of veiligheid van zorg kan niet meer worden gewaarborgd

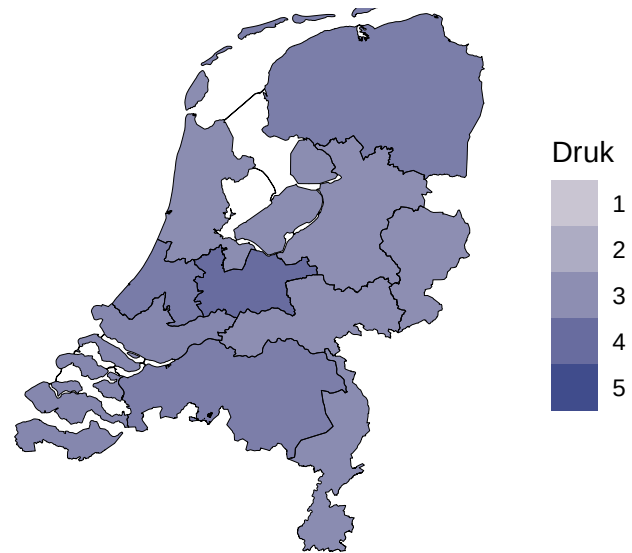
Onderstaand ziet u hoeveel ziekenhuizen welke mate van druk ervaren op het leveren van zorg op de IC. De gewogen gemiddelde druk in Nederland op de IC is 3.3.

Figuur 24 Variatie tussen ziekenhuizen in druk op de IC

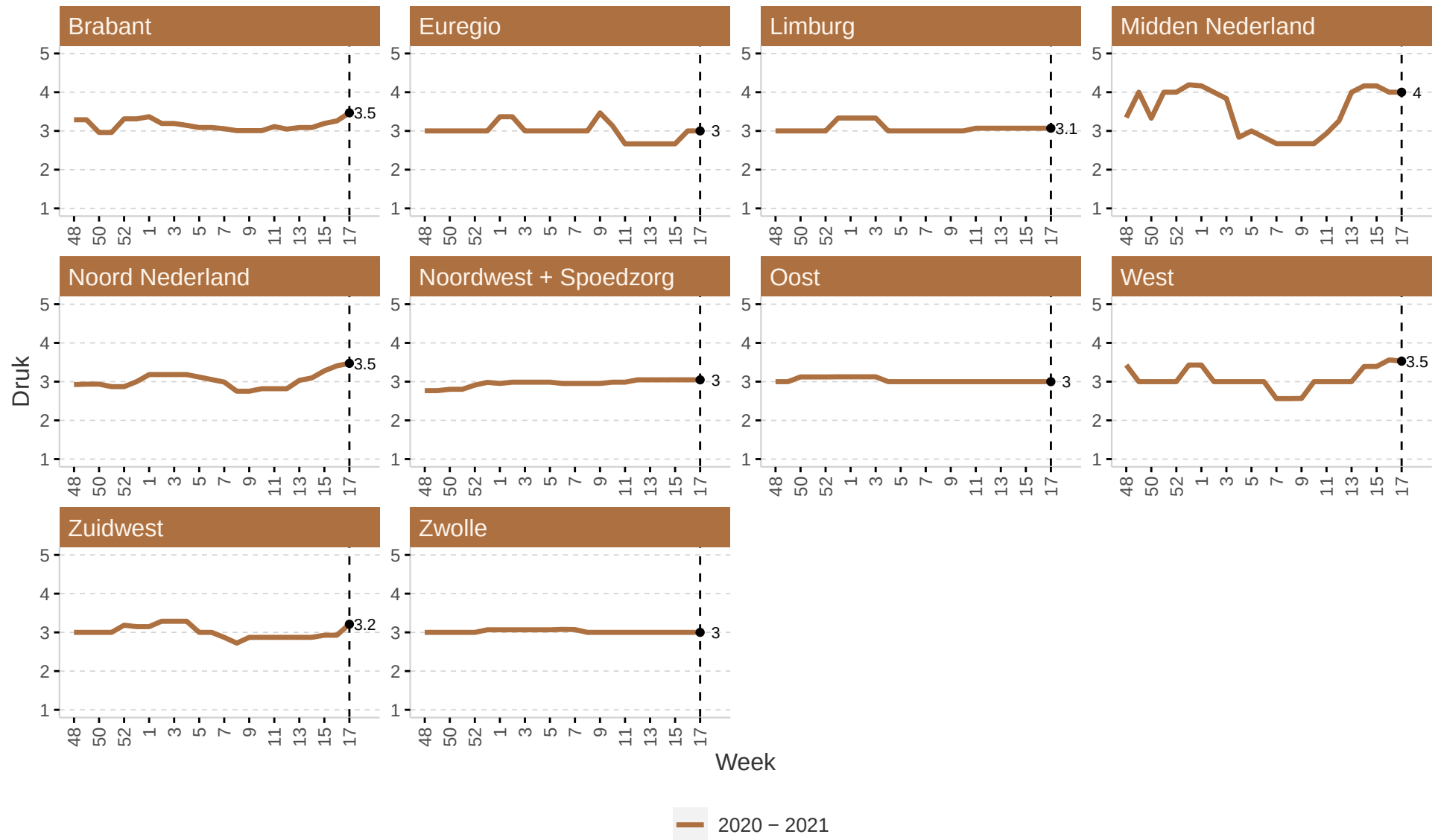

Onderstaand kaartje geeft per ROAZ-regio weer in hoeverre de zorg op de IC onder druk staat.

Figuur 25 Druk op de IC

Figuur 26 Druk op de IC - ontwikkeling

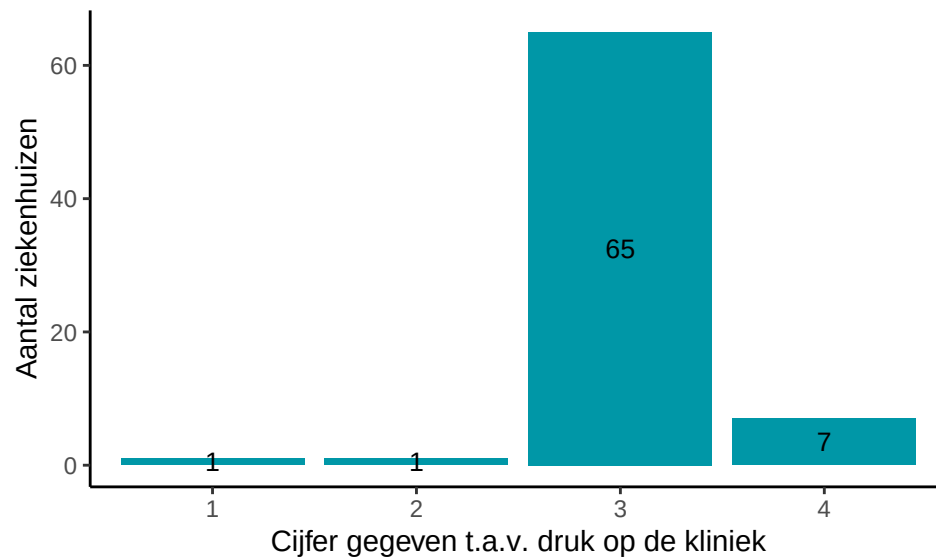

6.3 Druk op de kliniek

De ziekenhuizen is gevraagd om een inschatting te maken van de druk op de kliniek. De druk wordt hierbij uitgedrukt op een schaal van 1 tot 5 zoals ook gehanteerd voor de druk op de IC (zie sectie 6.2).

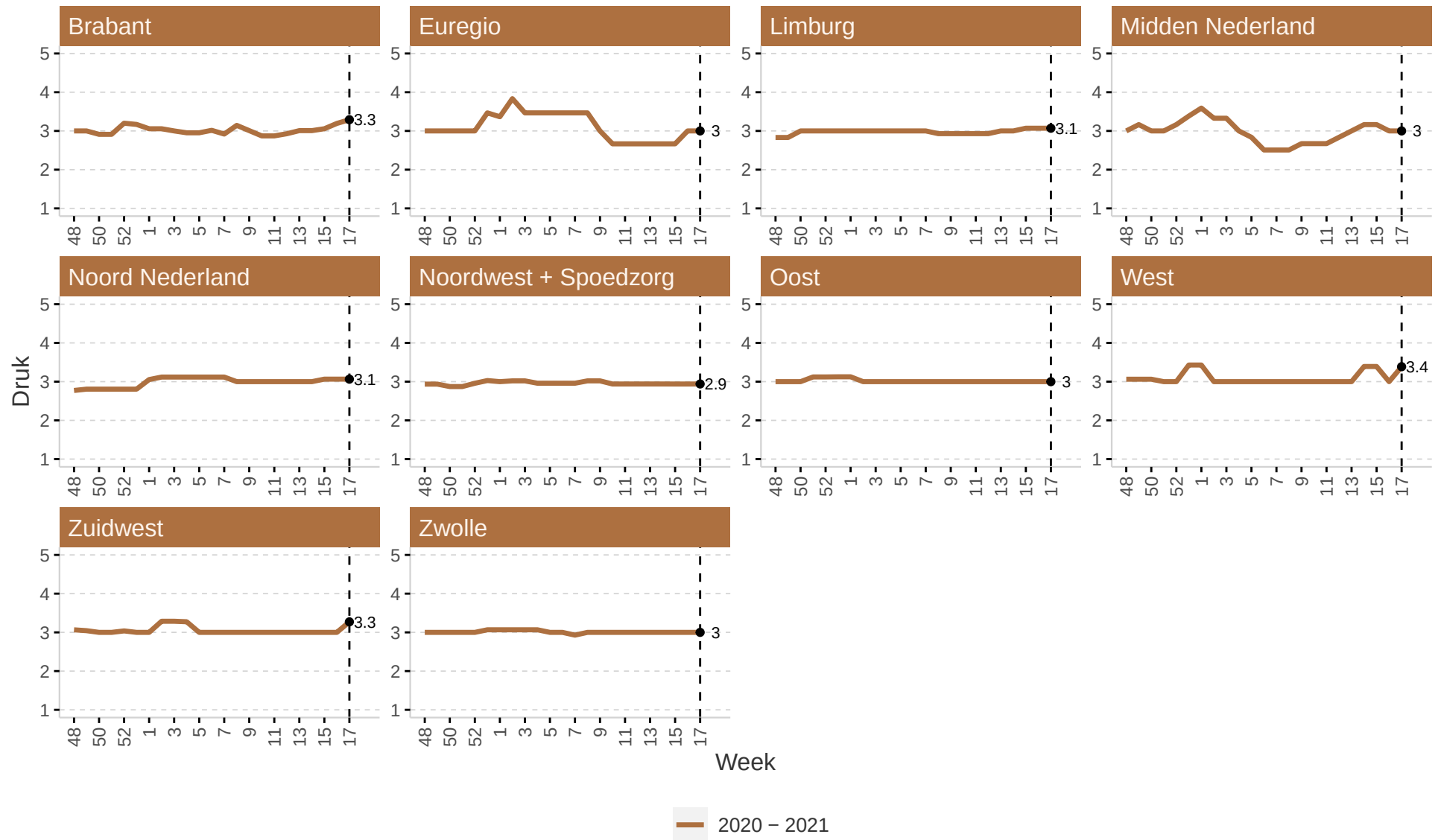
Onderstaand ziet u hoeveel ziekenhuizen welke mate van druk ervaren op de zorg die geleverd wordt in de kliniek. De gewogen gemiddelde druk in Nederland op de kliniek is 3.1.

Figuur 27 Variatie tussen ziekenhuizen in druk op de kliniek

Onderstaand kaartje geeft per ROAZ-regio weer in hoeverre de zorg in de klinische setting onder druk staat.

Figuur 29 Druk op de kliniek - ontwikkeling

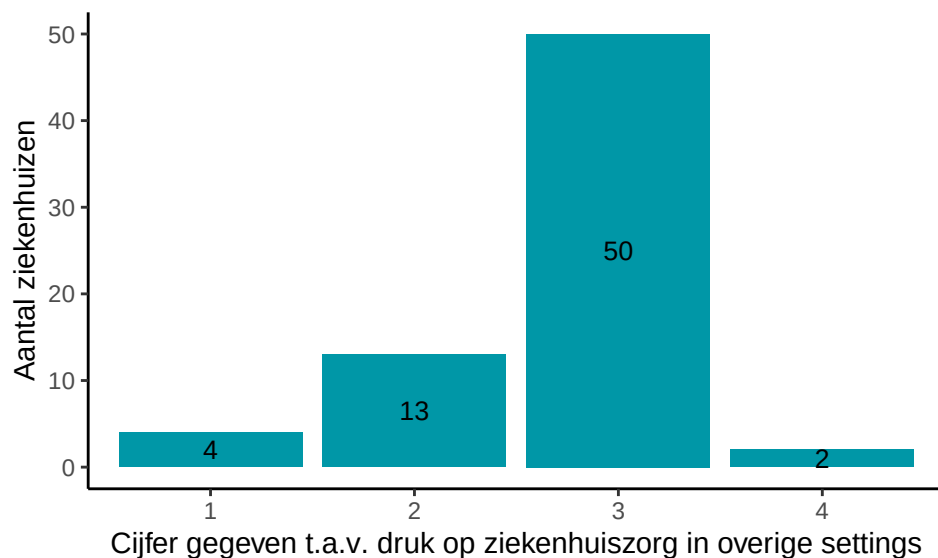

6.4 Druk op de overige zorg

De ziekenhuizen is gevraagd om een inschatting te maken van de druk op de ziekenhuiszorg in de overige ziekenhuiszorg. De druk wordt hierbij uitgedrukt op een schaal van 1 tot 5 zoals ook gehanteerd voor de druk op de IC (zie sectie 6.2).

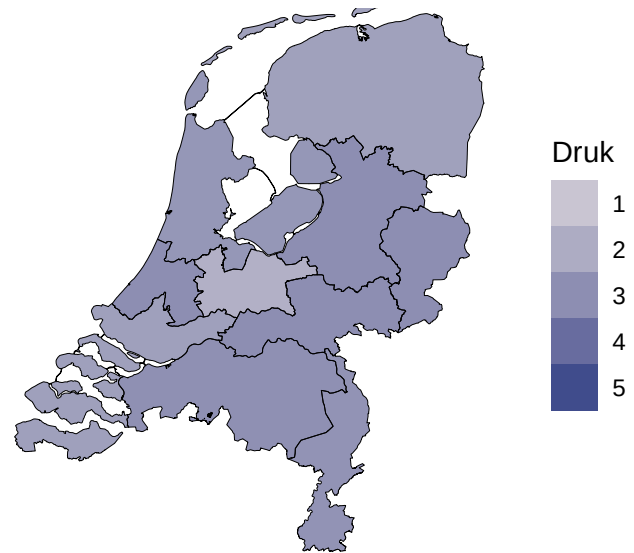
Onderstaand ziet u hoeveel ziekenhuizen welke mate van druk ervaren wordt op het leveren van overige zorg. De gewogen gemiddelde druk in Nederland op de overige ziekenhuiszorg is 2.7. Dit figuur is gebaseerd op 93.2 procent van de ziekenhuizen. De overige ziekenhuizen hebben niet aangegeven hoe het staat met de druk op de overige zorg.

Figuur 30 Variatie tussen ziekenhuizen in druk overige settings

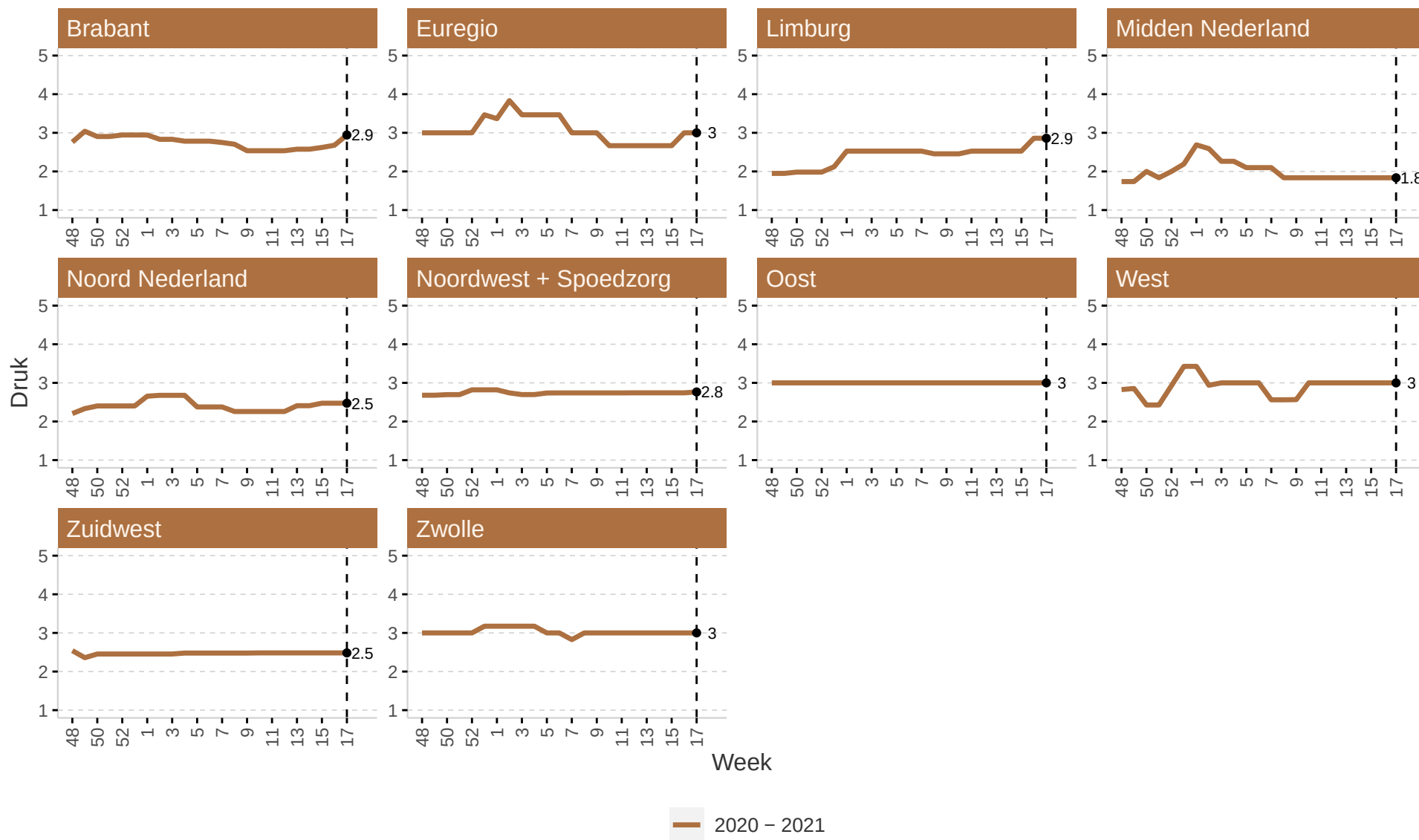

Onderstaand kaartje geeft per ROAZ-regio weer welke mate van druk de ziekenhuizen ervaren op het leveren van overige zorg.

Figuur 31 Druk op de overige zorg

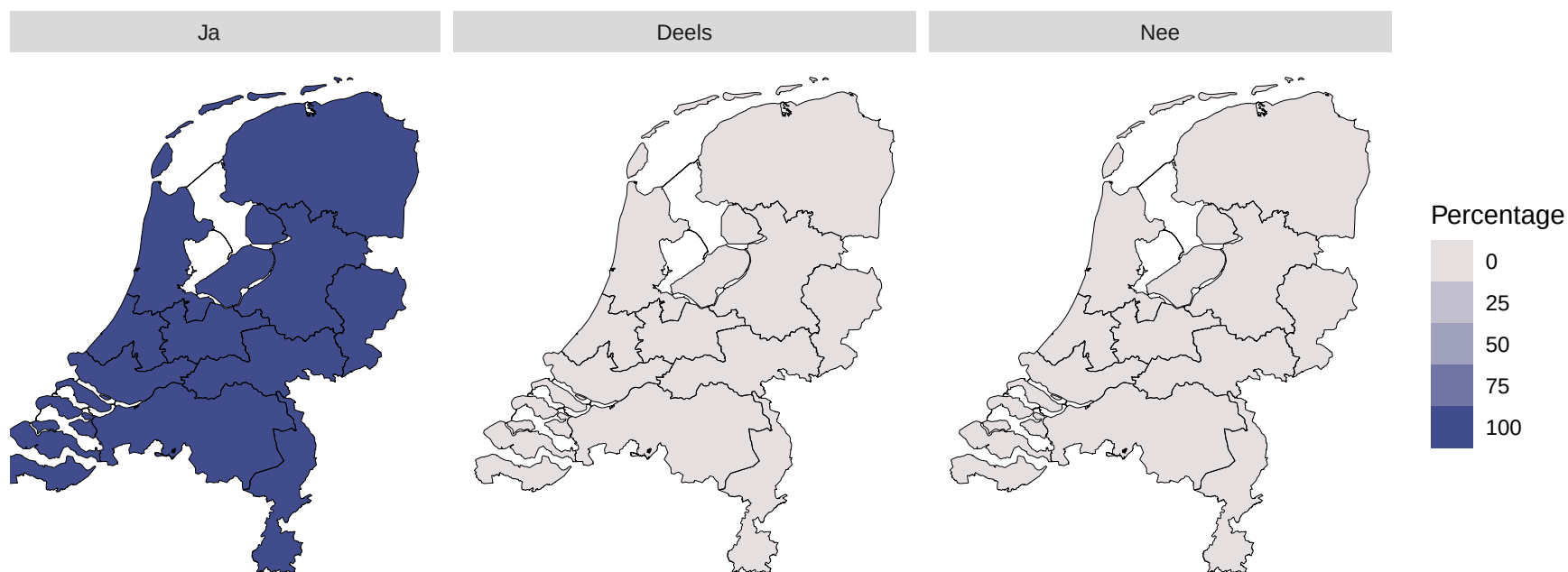
Figuur 32 Druk op de overige zorg - ontwikkeling

6.5 Leveren van (semi-)acute zorg

Onderstaand kaartje geeft per ROAZ-regio weer welk percentage van de ziekenhuizen binnen de regio (semi-)acute non-COVID zorg kan leveren; deels kan leveren, of niet meer kan leveren. Hieronder valt zorg uit urgentieklasse 1-2, waarbij een zeer hoog risico op gezondheidsschade dan wel verlies van levensjaren ontstaat bij uitstel > 1 week.

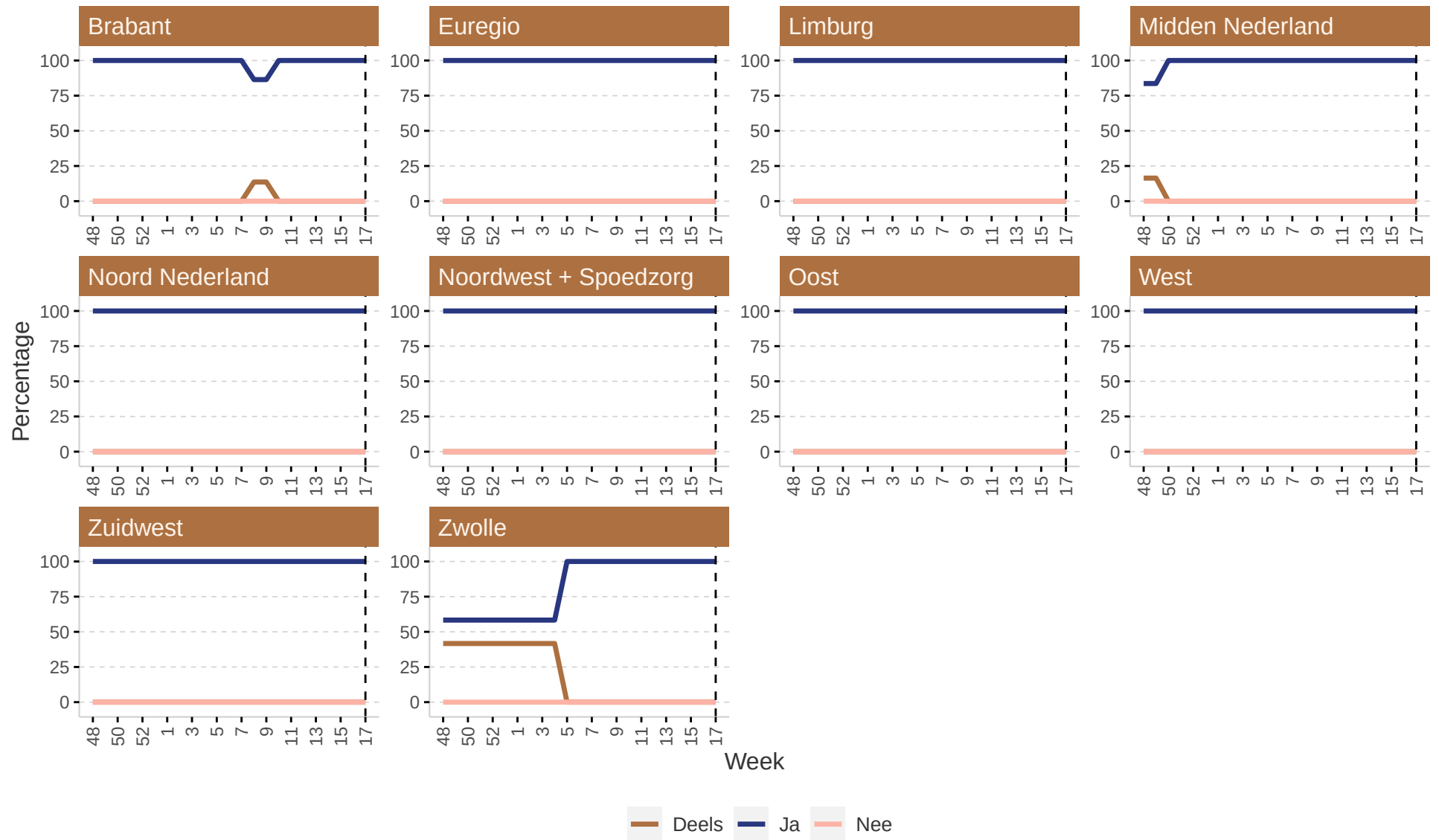
Figuur 33 Percentages (semi-) acute zorg

Bron: Dataportal NZa

Het percentage van de ziekenhuizen dat aangeeft (semi-)acute zorg te kunnen leveren is 100%. Het percentage van de ziekenhuizen dat aangeeft deels (semi-)acute zorg te kunnen leveren is 0%. Het percentage van de ziekenhuizen dat aangeeft geen (semi-)acute zorg te kunnen leveren is 0%.

Figuur 34 Percentages semi-urgente zorg ontwikkeling

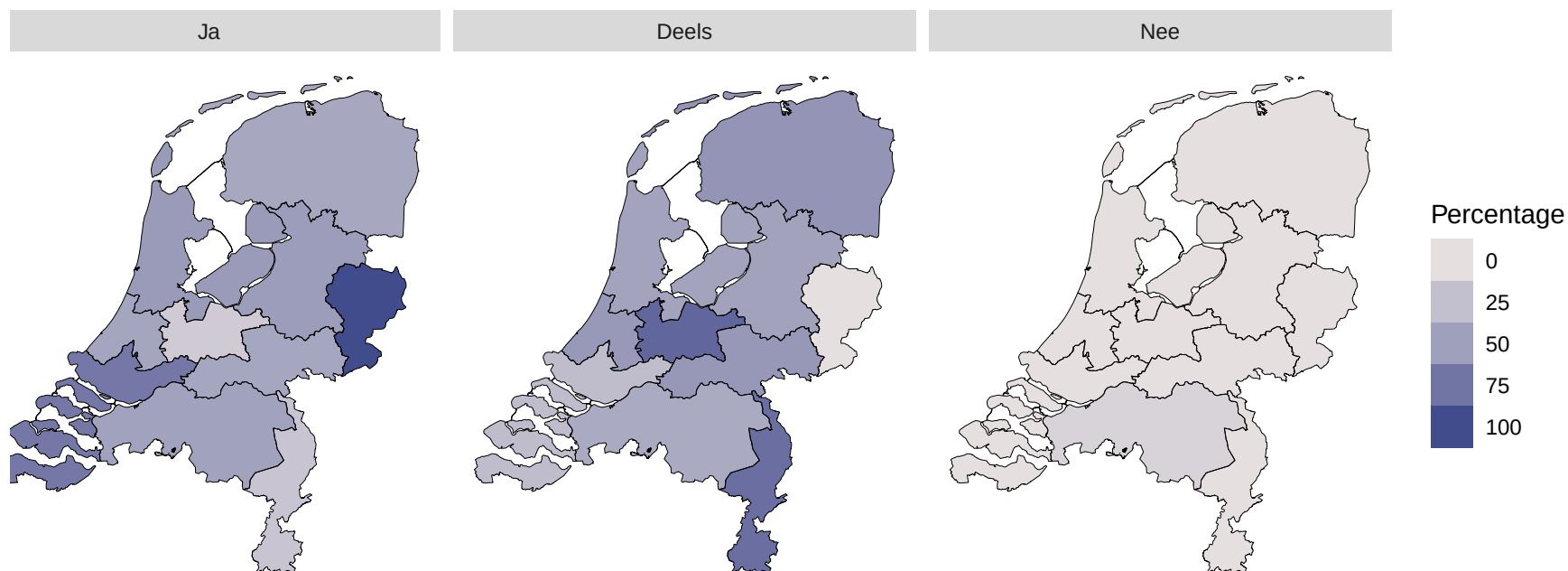

6.6 Leveren van kritiek planbare zorg

Onderstaand kaartje geeft per ROAZ-regio weer welk percentage van de ziekenhuizen binnen de regio kritiek planbare non-COVID zorg kan leveren; deels kan leveren, of niet meer kan leveren. Hieronder valt zorg uit urgentieklasse 3, waarbij een aanmerkelijk risico op permanente gezondheidsschade dan wel verlies van levensjaren ontstaat bij uitstel > 6 weken.

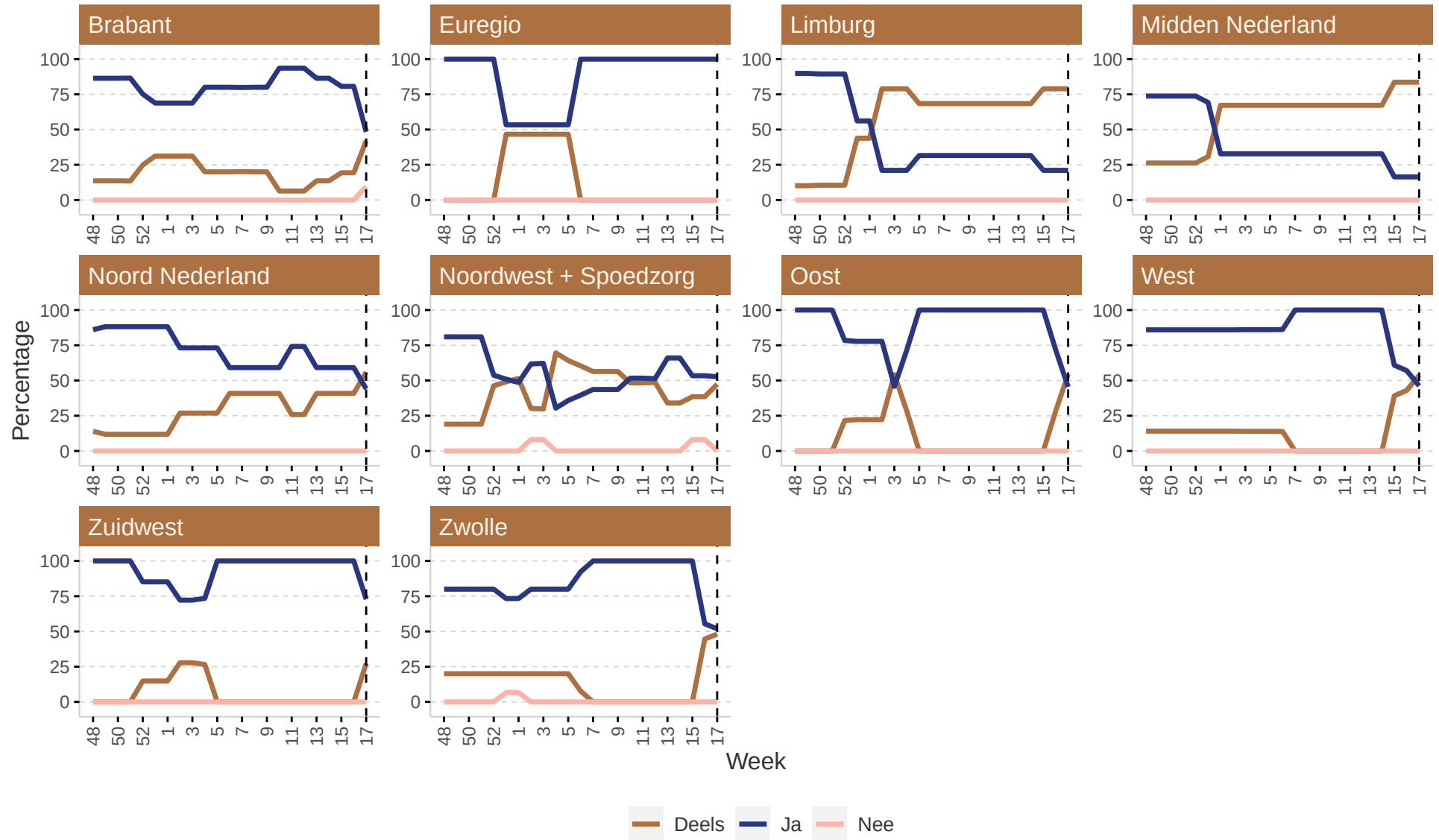
Het percentage van de ziekenhuizen dat aangeeft kritiek planbare zorg te kunnen leveren is 49%. Het percentage van de ziekenhuizen dat aangeeft deels kritiek planbare zorg te kunnen leveren is 49%. Het percentage van de ziekenhuizen dat aangeeft geen kritiek planbare zorg te kunnen leveren is 1%.

Figuur 35 Percentages kritieke planbare zorg

Bron: Dataportal NZa

Figuur 36 Percentages kritieke planbare zorg - ontwikkeling

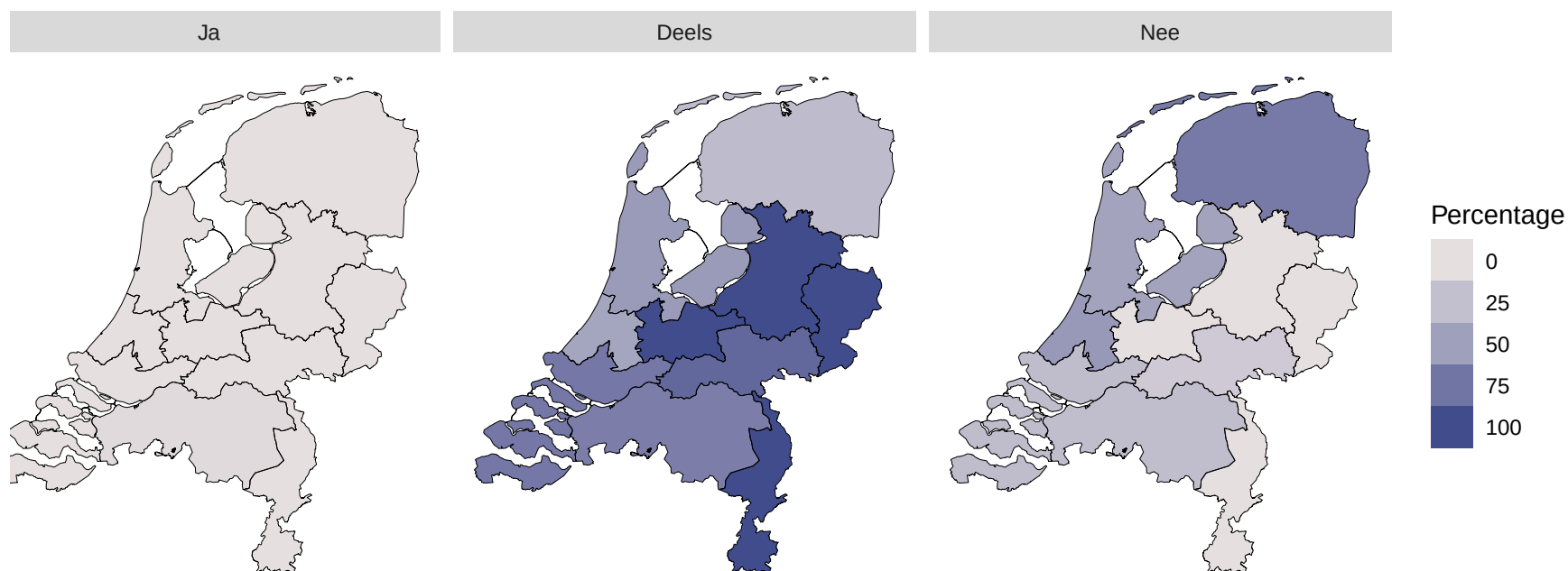

6.7 Leveren van planbare zorg

Onderstaand kaartje geeft per ROAZ-regio weer welk percentage van de ziekenhuizen binnen de regio planbare zorg kan leveren; deels kan leveren, of niet meer kan leveren. Hieronder valt zorg uit urgentieklasse 4-5, waarbij enig of geen risico op permanente gezondheidsschade dan wel verlies van levensjaren ontstaat bij uitstel > 6 weken.

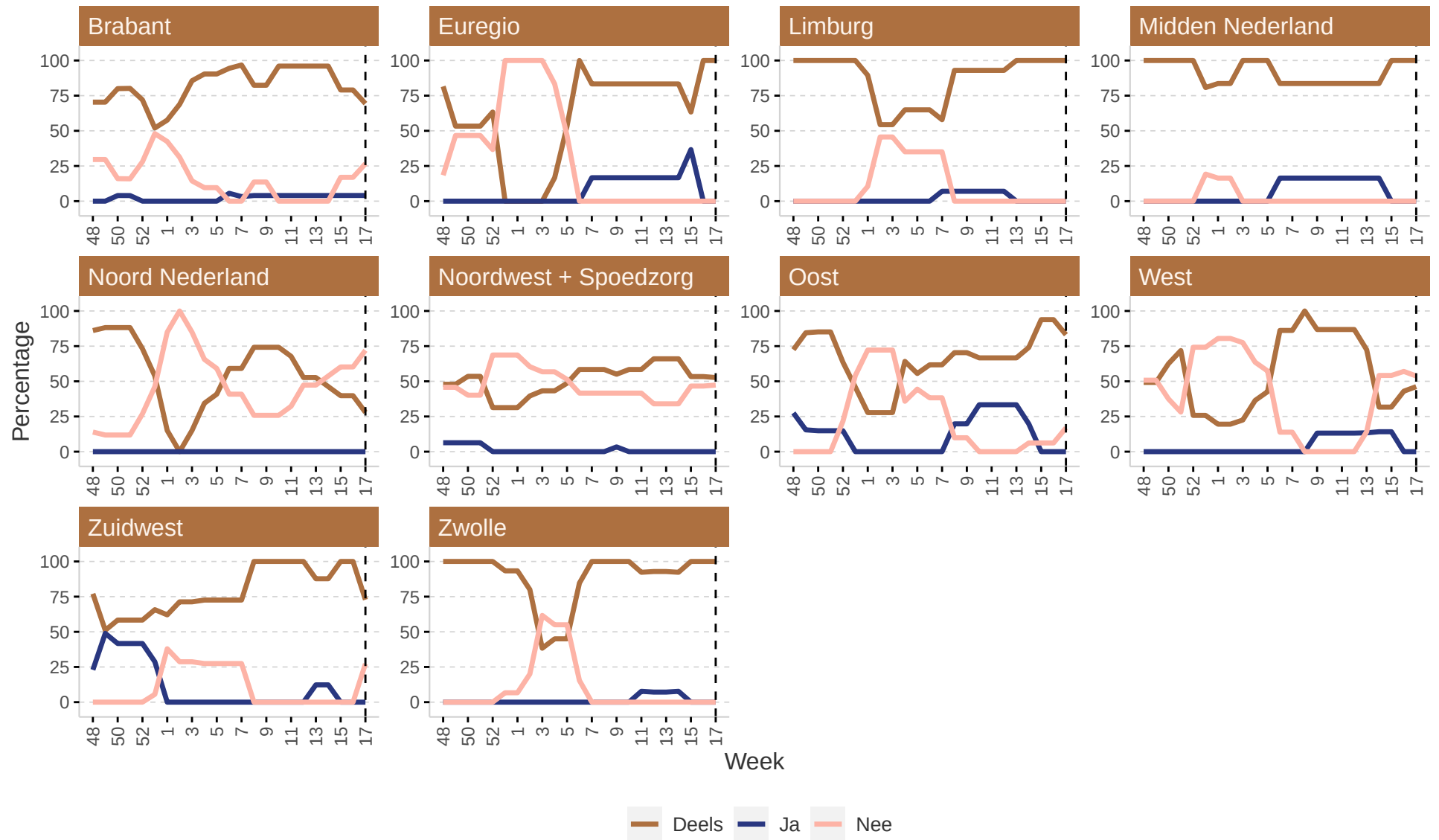
Het percentage van de ziekenhuizen dat aangeeft planbare zorg te kunnen leveren is 1%. Het percentage van de ziekenhuizen dat aangeeft deels planbare zorg te kunnen leveren is 68%. Het percentage van de ziekenhuizen dat aangeeft geen planbare zorg te kunnen leveren is 32%.

Figuur 37 Percentages planbare zorg

Bron: Dataportal NZa

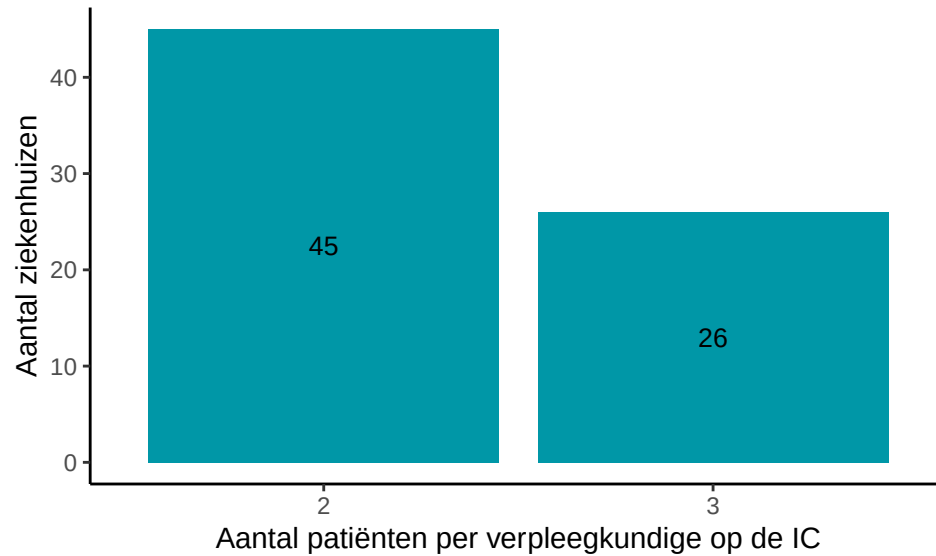
Figuur 38 Percentages planbare zorg

6.8 Verhouding aantal patiënten per verpleegkundige op de IC

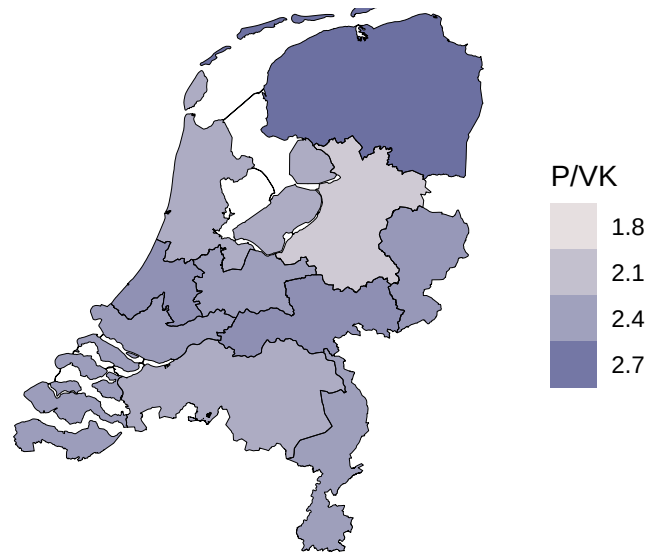
Het gemiddeld aantal IC-patiënten dat per gediplomeerd IC-verpleegkundige verzorgd wordt bedraagt 2.4. De verhouding varieert tussen ziekenhuizen zoals hieronder te zien is.

Figuur 39 Variatie tussen ziekenhuizen in deze verhouding

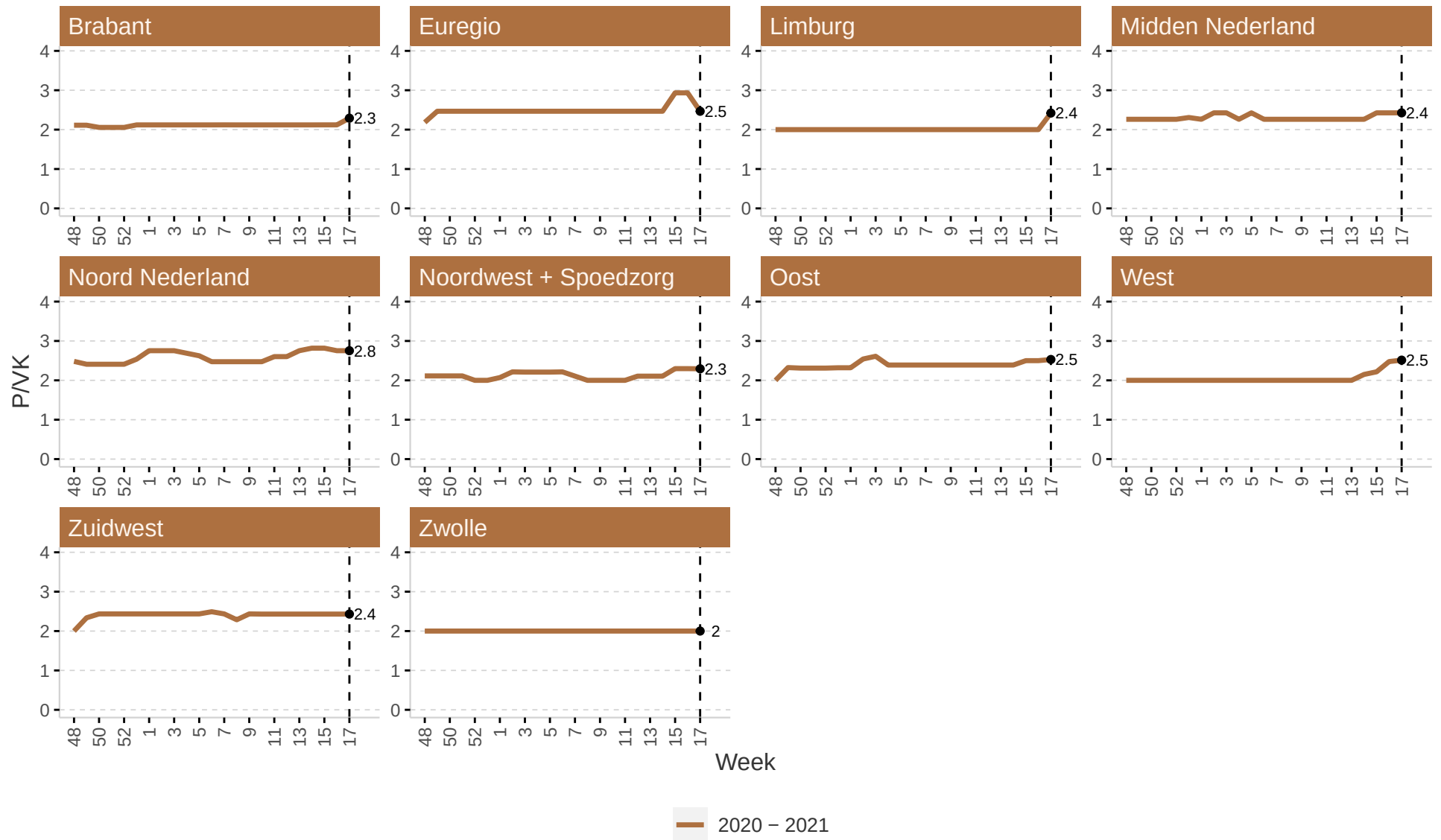

Onderstaand kaartje geeft per ROAZ- regio weer hoeveel IC-patiënten er per gediplomeerd IC-verpleegkundige verzorgd worden.

Figuur 40 Patienten per verpleegkundige (P/VK) op IC

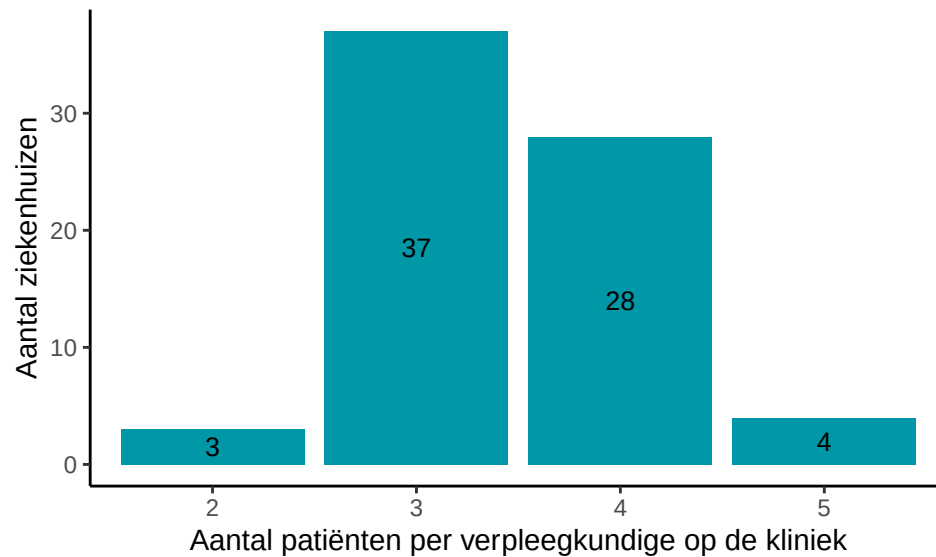
Figuur 41 Patienten per verpleegkundige (P/VK) op IC - ontwikkeling

6.9 Verhouding aantal patiënten per verpleegkundige in de kliniek

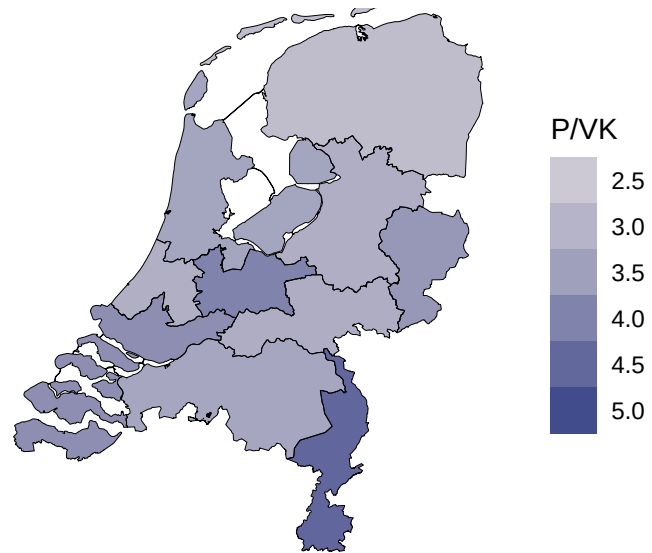
Het gemiddeld aantal patiënten met COVID dat per verpleegkundige verzorgd wordt in de klinische setting gedurende de dagdienst bedraagt 3.4. De verhouding varieert tussen ziekenhuizen zoals hieronder te zien is.

Figuur 42 Variatie tussen ziekenhuizen in deze verhouding

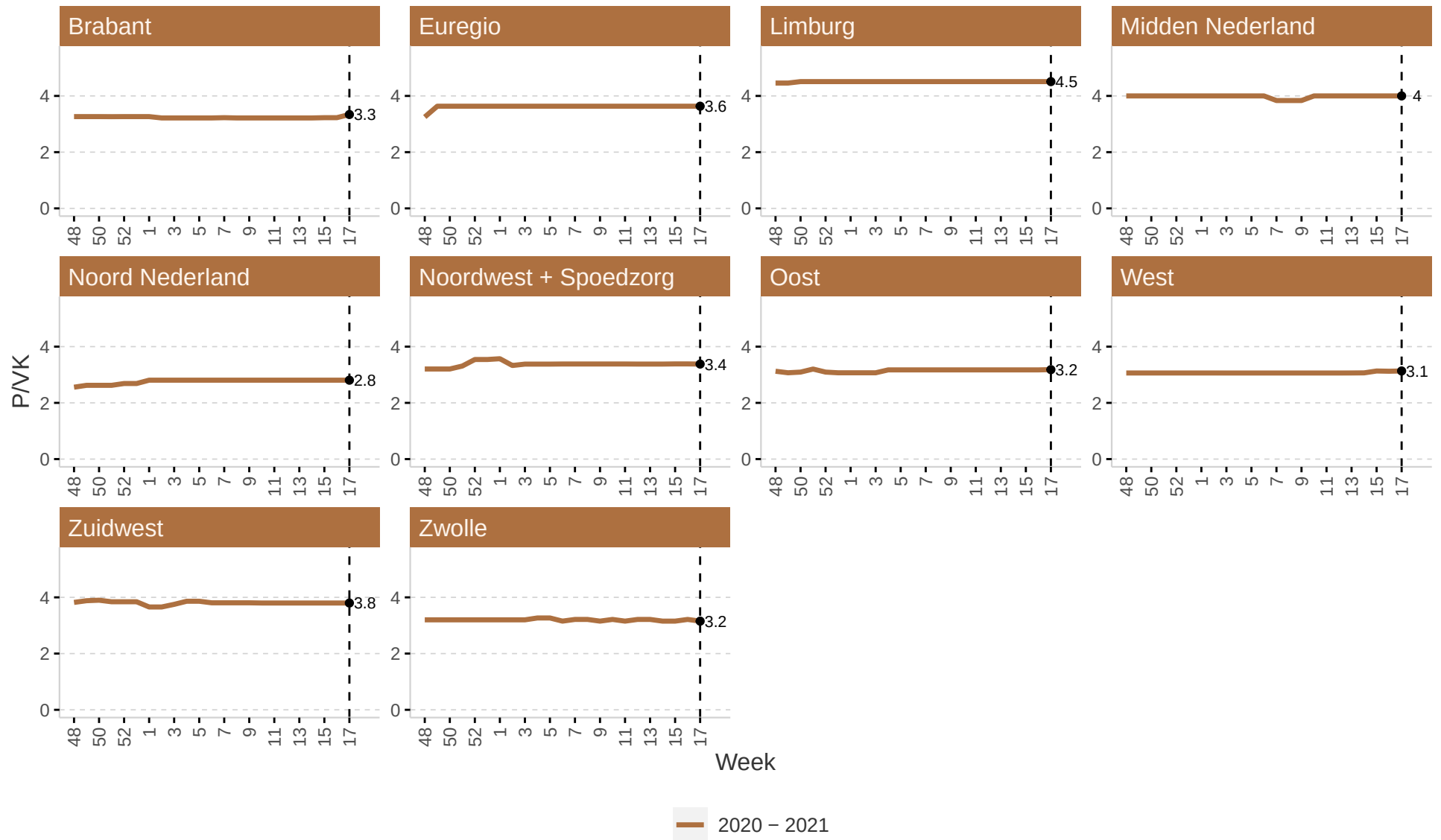

Onderstaand kaartje geeft per ROAZ- regio weer hoeveel patiënten met COVID er per verpleegkundige verzorgd worden in de klinische setting gedurende de dagdienst.

Figuur 43 Patienten per verpleegkundige (P/VK) in kliniek

Figuur 44 Patienten per verpleegkundige (P/VK) in kliniek - ontwikkeling

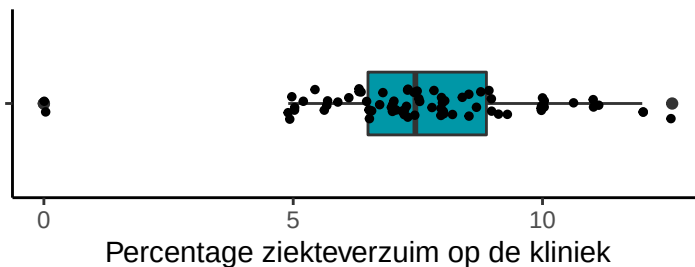

6.10 Ziekteverzuim onder zorgpersoneel (kliniek)

Het gemiddelde percentage ziekteverzuim (in de kliniek) is onder personeel dat direct zorg levert aan patiënten (inclusief personeel dat afwezig is door positieve COVID-test, quarantaine verplichtingen etc.) 7.7 procent. Dit percentage varieert sterk tussen ziekenhuizen zoals hieronder te zien is.

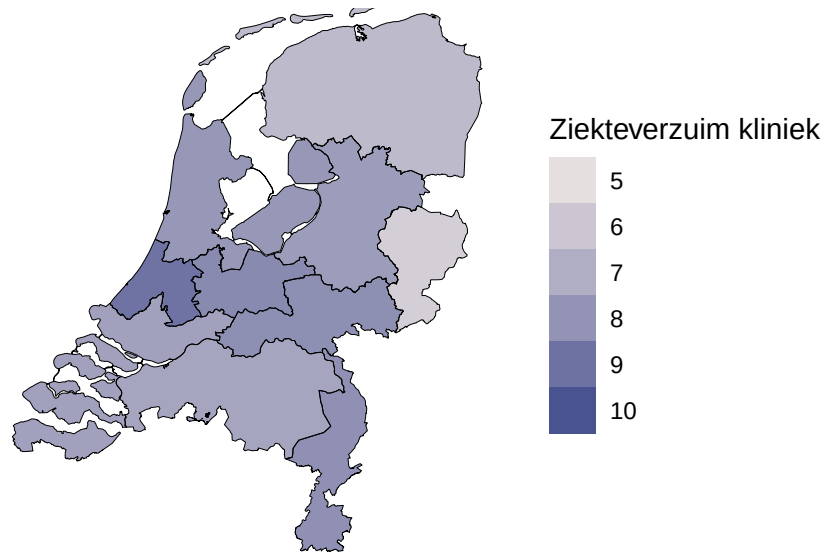
N.B. Vanwege een recente wijziging in het Zorgbeeldportaal rondom deze vraag (waarbij het totale ziekteverzuim nu wordt gesplitst in ziekteverzuim IC en ziekteverzuim in de kliniek), is het van belang om onderstaande cijfers met voorzichtigheid te interpreteren.

Figuur 45 Variatie tussen ziekenhuizen in ziekteverzuim

Onderstaand kaartje geeft per ROAZ-regio weer wat het percentage ziekteverzuim in de kliniek is onder personeel dat direct zorg levert aan patiënten (inclusief personeel dat afwezig is door positieve COVID-test, quarantaine verplichtingen etc.).

Figuur 46 Ziekteverzuim

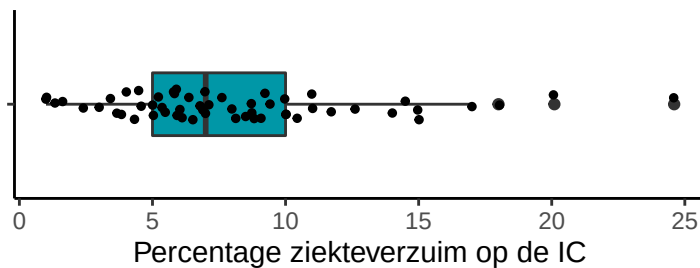

6.11 Ziekteverzuim onder zorgpersoneel (IC)

Vanwege een recente wijziging in het Zorgbeeldportaal rondom deze vraag (waarbij het totale ziekteverzuim is gesplitst in ziekteverzuim IC en ziekteverzuim in de kliniek), is het van belang om onderstaande cijfers met voorzichtigheid te interpreteren. Bij de splitsing van deze vragen is in Zorgbeeld standaard een 0 als waarde ingevuld voor het ziekteverzuim IC. Omdat nog niet alle ziekenhuizen dit percentage hebben aangepast, is ervoor gekozen om alle ziekenhuizen die hier 0 hebben staan niet mee te nemen in de berekeningen hierover.

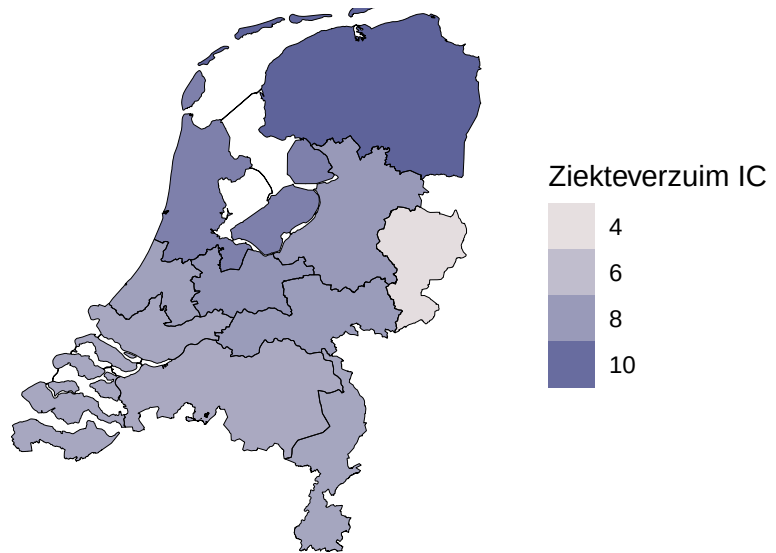
Het gemiddelde ziekteverzuim op de IC is in Nederland 8 procent. Dit percentage varieert sterk tussen ziekenhuizen zoals hieronder te zien is.

Figuur 47 Variatie tussen ziekenhuizen in ziekteverzuim

Onderstaand kaartje geeft per ROAZ-regio weer wat het percentage ziekteverzuim op de IC is onder personeel dat direct zorg levert aan patiënten (inclusief personeel dat afwezig is door positieve COVID-test, quarantaine verplichtingen etc.).

Figuur 48 Ziekteverzuim IC

7. Bijlage: Gebruikte data en methodologie

In deze bijlage zetten wij per hoofdstuk uiteen welke data de NZa voor dit rapport heeft gebruikt en welke bewerkingen daarop zijn uitgevoerd om de cijfers en figuren in dit rapport te creëren. Voor de regionale inzichten maken we gebruik van de indeling van de 'Regionaal Overleg Acute Zorgketen'-regio's (ROAZ) (Figuur 49 geeft de indeling van de regio's weer).

Figuur 49 ROAZ indeling

7.1 Hoofdstuk 2: Verwijzingen

Dit hoofdstuk is gebaseerd op de verwijzingen data die de NZa wekelijks van ZorgDomein krijgt. ZorgDomein biedt een online platform waar vraag (vanuit de patiënt en huisarts) en aanbod bij elkaar komen. Huisartsen kunnen via het platform van ZorgDomein patiënten doorverwijzen naar aangesloten instellingen. Vrijwel alle ziekenhuizen en een groot deel van de huisartsen maakt gebruik van dit systeem. De NZa ontvangt van ZorgDomein wekelijks een geaggregeerd bestand met verwijstotalen per provincie, ROAZ regio, specialisme en verwijstype naar zelfstandige behandelcentra (ZBC's) en ziekenhuizen. We ontvangen gegevens van 2019, 2020 en 2021. Voor het specialisme wordt het ZorgDomein specialisme gebruikt en we laten de 13 specialismen zien waarnaar het meest verwezen wordt in 2020.⁵ In de provinciale analyse wordt Zeeland weggelaten omdat de verwijzingen hier naar slechts een ziekenhuis leiden.

Bij het interpreteren van de verwijsdata moet rekening gehouden worden met een aantal zaken:

- Een verwijzing betekent niet automatisch dat een patiënt hier ook daadwerkelijk gevolg aan geeft. Het aantal verwijzingen is dus waarschijnlijk een overschatting van het aantal mensen dat daadwerkelijk naar het ziekenhuis gaat. Dit effect kan door angst voor besmetting groter zijn dan normaal.
- Verwijzingen zijn niet op patiëntniveau, sommige patiënten krijgen meer dan een verwijzing. Het aantal patiënten waarop de verwijzingen betrekking hebben is dus lager dan het totaal aantal verwijzingen.
- De vakantieperiode kan per regio in een andere periode vallen, waardoor een mogelijk vakantie effect in een andere periode zichtbaar is. Ook kan de vakantieperiode per regio verschillen ten opzichte van vorig jaar.

Ondanks dat de overgrote meerderheid van de verwijzingen van huisartsen via ZorgDomein gaat, hebben we voor de volledigheid de verwijzingen uit 2019 gecombineerd met het totale aantal initiële subtrajecten (nieuwe zorgvragen) in Vektis waarvan de verwijzer een huisarts is. De specialismen die door ZorgDomein worden gebruikt komen niet altijd overeen met de specialismen die de NZa hanteert, waar mogelijk zijn deze gekoppeld. De vergelijking tussen het aantal verwijzingen van ZorgDomein en het aantal zorgtrajecten in Vektis kent een aantal nuances:

- Niet iedere verwijzing zal resulteren in een zorgtraject.
- De periodes worden een op een vergeleken, terwijl een verwijzing ook later opgevolgd kan worden.

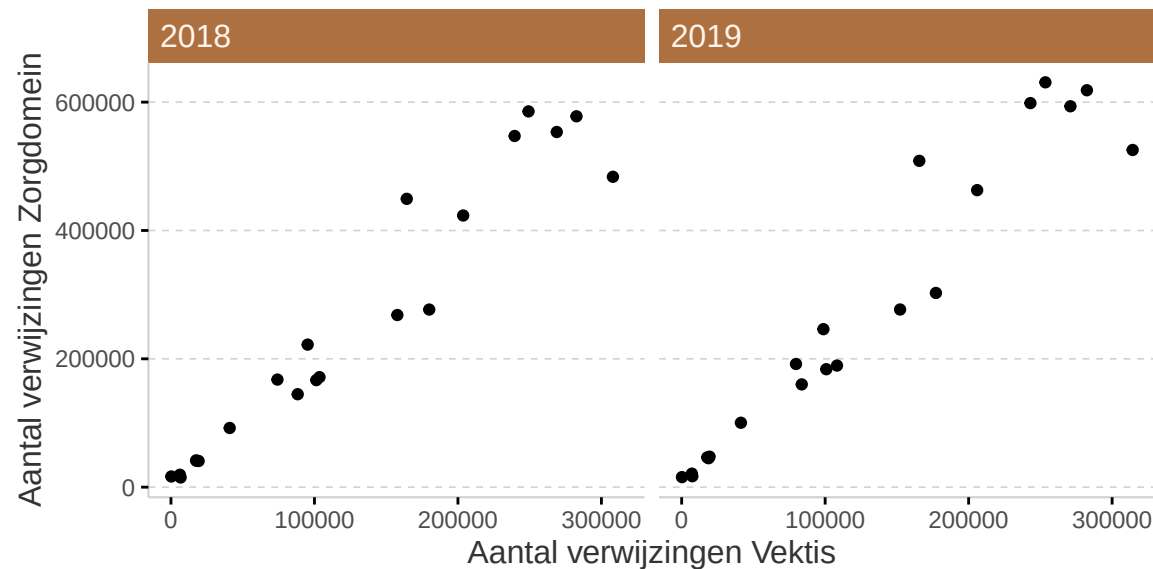
⁵ De selectie van specialismen kan afwijken van eerdere versies van dit rapport doordat het totaal van verwijzingen over 2020/2021 na elke nieuwe week anders is.

- De dekking van ZorgDomein is niet volledig.

Figuur 50 geeft de relatie tussen de verwijzingen in ZorgDomein en de zorgtrajecten in Vektis. Elk datapunt staat voor een NZa specialisme. In totaal kunnen we 97.66% van de verwijzingen koppelen aan een NZa specialisme. De verwijzingen die we niet kunnen koppelen zijn niet medisch specialistisch. Bijvoorbeeld verpleging en verzorging, hulpmiddelenzorg, of paramedische zorg.

Uit de analyse blijkt dat er niet getwijfeld hoeft te worden aan de representativiteit van de ZorgDomein verwijzingen.

Figuur 50 Dekking gegevens ZorgDomein

De gegevens van ZorgDomein hebben wij ook gebruikt om een ruwe schatting te maken van de omvang van het stuwmeer aan zorg: zorg, die in vergelijking met voorgaande jaren niet is geboden. Het is een ruwe schatting omdat het een verschil betreft tussen het verwachte en het daadwerkelijke aantal verwijzingen naar de medisch specialistische zorg. Dit verschil is daarnaast niet één op één door te vertalen naar verschillen in geboden zorg, denk daarbij aan verwijzingen die nog niet tot zorg hebben geleid. We kunnen niet het aantal mensen schatten op basis van de verwijzingen omdat iemand meerdere verwijzingen kan krijgen. De schatting van het

stuwmeer zal dus in termen van verwijzingen zijn. Om een inschatting te maken van het aantal verwijzingen dat niet is gedaan doordat mensen niet naar de huisarts zijn gegaan moeten we het aantal verwijzingen schatten in het geval de coronacrisis niet zou hebben plaatsgevonden. Dit doen we op de volgende manier:

1. Bepalen van het aantal verwijzingen per werkdag per week, voor de periode week 1 van 2018 tot week 10 van 2020.
2. Het fitten van een regressielijn op de data van deze periode, om een schatting te kunnen maken van het aantal verwijzingen dat er in een situatie zonder Corona zou hebben plaatsgevonden.
3. Het berekenen van week-effecten: We nemen hiervoor per week de gemiddelde afwijking van de regressielijn tot het daadwerkelijk aantal verwijzingen voor de periode week 1 2018 tot week 10 2020.
4. Voor de periode ná de start van de coronacrisis (vanaf week 10 2020) berekenen we het aantal geschatte verwijzingen per week door het aantal geschatte verwijzingen per dag (berekend o.b.v. de regressie) te vermenigvuldigen met het week-effect van de desbetreffende week, en dat vervolgens te vermenigvuldigen met het aantal werkdagen in die week.
5. Voor de volgende feestdagen en vakanties hebben we een correctie toegepast: Goede vrijdag, Pasen, Hemelvaart, Pinksteren, voorjaarsvakantie, en de kerstvakantie. De meivakantie, herfstvakantie en zomervakantie vielen in elk jaar in dezelfde weken, hiervoor hoeven we geen correctie toe te passen. De vakantieperiode kan per regio in een andere periode vallen, waardoor een mogelijk vakantie effect in een andere periode zichtbaar is. Ook kan de vakantieperiode per regio verschillen ten opzichte van vorig jaar.
6. Uiteindelijk nemen we het verschil tussen het verwachte aantal verwijzingen en het daadwerkelijke aantal in 2020 en 2021.

7.2 Hoofdstuk 3: Urgentie

Samen met Zorginstituut Nederland en medisch professionals heeft het LCPS (Landelijk Coördinatiecentrum Patiënten Spreiding) een indeling gemaakt om de urgentie van de zorgvragen te bepalen. De indeling is door medisch specialisten beoordeeld en door het Zorginstituut gevalideerd. Deze indeling is separaat gepubliceerd. Met deze indeling willen we medisch specialisten - die het beste kunnen bepalen welke patiënten eerst zorg nodig hebben - houvast bieden om te kunnen vergelijken en een onderverdeling te maken op basis van urgentie.

Er worden 7 urgentieklassen onderscheiden. Hieraan zijn categorielabels gekoppeld met een letter (A t/m F), en een termijn waarbinnen de eerste zorg geleverd zou moeten worden. Deze lopen uiteen van spoed (A: binnen 24 uur zorg nodig) tot uitstelbaar

(F: kan eventueel 3 maanden of langer wachten). Een voorbeeld van de eerste categorie is de begeleiding van een bevalling door een gynaecoloog. De zorg voor patiënten in deze urgentieklasse gaat over het algemeen zeven dagen per week door. Het betreft relatief dure trajecten met bovendien een groot deel van de zorg in de eerste week. Een voorbeeld van de laatste categorie ($F > 3$ maanden) is een staaroperatie bij een ziekte van de ooglenzen door een oogheelkundige. De zorg voor deze groep vindt over het algemeen op werkdagen plaats, kent een lagere zorgintensiteit en is over een langere periode uitgespreid.

Per combinatie van specialisme, diagnose en zorgproduct (behandeling) is een toewijzing naar één van deze categorieën gemaakt. Dit is voor ruim 4.300 diagnose-zorgproduct combinaties gedaan, waarmee we voor bijna 90% van de jaarlijkse patiëntenstroom een urgentie-indicatie hebben.

Om de urgentie te bepalen van het onderhanden werk in de ziekenhuizen is een vertaalslag nodig. De openstaande subtrajecten zijn immers nog niet af te leiden tot zorgproducten, waardoor koppeling met de urgentielijst niet mogelijk is. We hebben daarom historische zorgdata (DIS-data over 2018) gebruikt om de urgentielijst zover als mogelijk om te zetten naar het niveau van diagnose plus zorgactiviteiten (op zorgprofielklasse-niveau). Voor een deel van de productie blijkt dat goed mogelijk. Dit zijn de 'homogene diagnoses': alle zorgproducten die in de praktijk afgeleid kunnen worden bij patiënten met zo'n diagnose vallen in dezelfde urgentieklasse. We hoeven dus niet te weten welk zorgproduct er wordt afgeleid. Daarnaast zijn er ook heterogene diagnoses: in welke urgentieklasse het uiteindelijke zorgproduct valt is in dat geval sterk afhankelijk van specifieke zorgactiviteiten in het zorgprofiel. Zolang dus het zorgprofiel nog niet volledig is, kan de urgentie ook niet precies worden bepaald aan de hand van de data. Wel kunnen we met historische data de kans schatten dat deze zorg in een bepaalde urgentieklasse landt. Door dit voor alle patiënten te doen en de kansen op te tellen per urgentieklasse, lukt het om voor de volledige ziekenhuiszorg de urgentie toch redelijk goed te schatten.

7.3 Hoofdstuk 4: Productie

Van Dutch Hospital Data (DHD) ontvangen we maandelijks data over het onderhanden werk van ziekenhuizen. DHD verzamelt, beheert en bewerkt data van ziekenhuizen en beheert standaarden voor de registratie ervan. Dankzij de aanlevering hebben we inzicht in het onderhanden werk van tientallen ziekenhuizen die dit versneld hebben kunnen aanleveren. Dit biedt ons de mogelijkheid om te kijken waar en in welke mate de productie is teruggevallen naar aanleiding van de coronacrisis. Het aantal ziekenhuizen kan verschillen tussen rapportages, omdat alleen ziekenhuizen zijn weergegeven die over de gehele periode vanaf begin 2019 tot afgelopen maand hebben aangeleverd.

Het onderhanden werk omvat de productiecijfers tot en met de laatste volledige maand. Dit bevat ook zorg die al wel aan patiënten is

verleend maar nog niet is gedeclareerd⁶. Net zoals bij de verwijzingen vergelijken we de wekelijkse cijfers met dezelfde weken in 2019. De laatste weken van 2020 worden dus vergeleken met laatste weken in 2019, en de eerste weken van 2021 worden vergeleken met de eerste weken van 2019. Hierbij moet wel worden opgemerkt dat de cijfers van de laatste maanden minder compleet zijn dan die van de jaren ervoor. Daarnaast is het onderhanden werk versneld uitgevraagd en loopt de registratie hierdoor gewoonlijk over de laatste twee weken nog iets achter op de weken daarvoor.

Vanaf maart 2021 is er bij een aantal figuren een extra lijn toegevoegd die het aantal patiënten weergeeft die met Covid-19 zijn opgenomen in het ziekenhuis. Hierop is dezelfde correctie toegepast voor registratie-effecten als het totaal aantal patiënten. Omdat dit een relatief kleine groep is (het aandeel schommelt rond de 0,5%) komt de lijn bijna niet boven de horizontale as uit.

7.4 Registratie-effect en bijschatting

In het afgelopen jaar hebben we gezien dat de hoeveelheid zorg die is geregistreerd en in de daaropvolgende maanden wordt aangeleverd niet de volledige productie weergeeft. Hierdoor lijkt het telkens alsof de productie sterker daalt (of minder stijgt) dan achteraf daadwerkelijk het geval is. We weten inmiddels dat bij iedere nieuwe aanlevering nog productie wordt toegevoegd voor alle voorgaande maanden. De laatste twee weken zijn het meest onvolledig, maar ook over de maanden daarvoor zijn in de afgelopen maand door sommige ziekenhuizen nog cijfers aangeleverd.

Dit lossen we op door de omvang van dit registratie-effect te schatten en de analyseresultaten hiermee te corrigeren. In dit rapport vergelijken we de verschillende aanleveringen van DHD om het registratie-effect vanaf april 2020 te schatten, met de aanname dat de data van januari, februari en maart 2020 volledig zijn. De uitkomst van deze berekening gebruiken we om de daadwerkelijke productie in de rest van 2021 te schatten, gecorrigeerd voor het registratie-effect. In de meeste figuren wordt deze geschatte productie weergegeven met een extra (gestippelde) lijn, bovenop de lijn die de daadwerkelijk gemeten productie toont.

We doen dit door op het niveau van ziekenhuizen en specialismen te berekenen hoe groot de toename in aanlevering over een bepaalde productiemaand is na 1 maand, na 2 maanden enzovoort. Deze percentages gebruiken we vervolgens om een factor te berekenen waarmee naar verwachting de data voor een bepaalde maand nog zal toenemen in de komende maanden totdat deze compleet zal zijn. De aangeleverde data hogen we op met deze factor. Het registratie-effect kan per ziekenhuis en per levering verschillend zijn. Bij verdeling naar specialismen worden dit soort uitzonderingen redelijk uitgemiddeld. Bij verdeling naar ROAZ-regio, kan de bijschatting voor een ROAZ-regio met slechts enkele ziekenhuizen sterk beïnvloed worden door een enkel ziekenhuis, als die bijvoorbeeld in één maand heel veel data aanlevert. Daarom tonen we de gecorrigeerde aantallen niet per ROAZ-regio. Verder

⁶ Het originele bestand betreft het aantal patiënten per ziekenhuis per diagnose, waardoor een patiënt met meerdere diagnoses ook meerdere keren in de overzichten terug kan komen.

berekenen we nog afzonderlijke correctiefactoren voor de laatste 4 weken. In deze periode is het registratie-effect het grootst, vooral in de laatste week verwachten we een significant grotere correctiefactor dan in de eerste week van de laatste maand.

We berekenen de correctiefactoren op basis van de aanleveringen vanaf april 2020, onder de aanname dat vertragingen in registratie en aanlevering in de nabije toekomst gemiddeld genomen onveranderd zullen blijven. Als er (bijvoorbeeld vanwege een golf aan besmettingen) al veranderingen zijn in de snelheid van aanlevering, houden we daar geen rekening mee. We zien wel enige variatie in de maandelijks berekende registratie-effecten, maar die is niet zo groot dat we echt kunnen spreken van een betekenisvolle verandering van aanlevering.

Tenslotte zijn er nog een aantal aanvullende factoren die tot registratie artefacten kunnen leiden:

1. Er gaat enige tijd overheen voordat een patiënt wordt toegewezen aan een specialisme, mogelijk omdat er verschillende specialisten bij de behandeling betrokken zijn. Het aantal patiënten per specialisme lijkt hierdoor sneller af te nemen dan in de plotjes met het totaal aantal patiënten per week. Hiermee moet rekening gehouden worden bij de interpretatie van de figuren met aantallen patiënten per specialisme.
2. Het registratie-effect is groter bij verrichtingen, omdat deze pas later gecodeerd en aan een patiënt en specialisme worden gekoppeld. De daling is daarom sterker bij consulten, opnamen en operaties dan bij aantallen patiënten. Dit geldt in het bijzonder voor verpleegdagen.

7.5 Hoofdstuk 5: Wachttijden

Voor de drie wachttijdsoorten zijn treeknormen vastgesteld. Dit zijn de maximaal aanvaardbare wachttijden waarbinnen de patiënt zorg moet kunnen krijgen, zoals afgesproken door veldpartijen in het Treekoverleg en vastgelegd in het 'Toezichtkader zorgplicht zorgverzekeraars Zvw'. De treeknorm is voor zowel diagnostiek als voor polikliniekbezoeken vier weken. Voor de 'poliklinische' behandelingen geldt een treeknorm van zes weken, voor 'klinische' behandelingen is dit zeven weken. Omdat het lastig is om vast te stellen of een behandeling 'poliklinisch' is uitgevoerd gebruiken wij de zes week-treeknorm ook voor klinische behandelingen. Bij het vaststellen van het aantal wachttijden dat de treeknorm overschrijdt leidt dit tot een kleine overschatting van het werkelijke aantal overschrijdingen.

Zorgaanbieders kunnen wachttijden die bij de NZa worden aangeleverd actueel of retrospectief berekenen. Bij de actuele methode (alleen voor wachttijden polikliniek en diagnostiek) wordt gerekend met de derde beschikbare mogelijkheid in de agenda voor het

maken van een afspraak. Bij de retrospectieve methode wordt gekeken naar de gerealiseerde wachttijd over de afgelopen maanden. De coronaperiode kan direct invloed hebben op de uitkomsten van beide methoden:

- Voor wachttijden die volgens de actuele methode berekend worden kan het afzeggen van afspraken leiden tot legere agenda's, en dus kortere toegangstijden volgens de letter van de regeling (de tijd tot de derde mogelijkheid in de agenda).
- Voor de retrospectieve wachttijden geldt dat er gedurende een bepaalde periode waarschijnlijk minder observaties zijn. Het aandeel urgente patiënten in de zorg die wel geleverd is, is mogelijk groter dan normaal. Het gevolg is dat de wachttijden een te rooskleurig beeld van de werkelijkheid schetsen.

De gemiddelde landelijke en regionale wachttijden worden in twee stappen berekend:

1. Per instelling (zowel ziekenhuizen als ZBC's) wordt de gemiddelde wachttijd berekend over alle locaties van de instelling waar de wachttijd beschikbaar is (het specialisme / de behandeling geleverd wordt).
2. De gemiddelde wachttijden van alle instellingen worden vervolgens gebruikt om het landelijke en regionale gemiddelde te berekenen.

Voor de eerste figuren van het hoofdstuk wachttijden is van belang rekening te houden met het feit dat het totaal aantal aangeleverde wachttijden per wachttijdsoort verschilt. Voor de polikliniek gebruiken we alleen de 23 hoofdspecialismen. Er zijn, respectievelijk 23, 34 en 4 wachttijden polikliniek (alleen hoofdspecialismen), behandeling en diagnostiek. Daarnaast zijn niet alle wachttijden beschikbaar in elke regio. Doordat niet alle zorg in alle regio's geleverd wordt kan het beschikbare aantal wachttijden per regio verschillen. Er wordt aan gewerkt om het wachttijdbeeld spoedig compleet te maken.

Bij het interpreteren van de overige figuren in hoofdstuk 5 is verder van belang rekening te houden met het feit dat het wegvallen van waarnemingen met hoge of lage wachttijden in regio's met wat minder zorgaanbieders kan leiden tot flinke schommelingen in het gemiddelde. N.B. De gemiddelde wachttijd is een gemiddelde van de gemiddelde wachttijden die zorgaanbieders aanleveren. Het betreft een ongewogen gemiddelde: aanbieders die een groot deel van deze behandeling uitvoeren wegen even zwaar mee als aanbieders die deze zorg slechts sporadisch leveren.

7.6 Hoofdstuk 6: Zorgbeeld

De NZa heeft ziekenhuizen gevraagd om informatie aan te leveren over de druk op de zorg. Sinds 10 november leveren ziekenhuizen deze aan via het Zorgbeeldportaal. Bij de berekeningen voor dit hoofdstuk is rekening gehouden met de verschillen in omvang van ziekenhuizen door het aantal normaal beschikbare operatiekamers mee te wegen.